

Likepersontjenesten i A-larm – Fra prosjekt til varig tilbud

Erfaringen fra likepersonprosjektene i A-larm

Forfattere:

Kristina Sivertsen, Nina Jentoft & Trond S. Mydland

Rapport nr. 32-2022 NORCE Helse og samfunn

Rapporttittel	Likepersontjenesten i A-larm – Fra prosjekt til varig tilbud
Prosjektnummer	101490-5
Institusjon	NORCE Norwegian Research Centre AS
Oppdragsgiver	Helsedirektoratet
Gradering	Åpen
Rapportnr	32-2022, NORCE Helse og Samfunn
ISBN:	978-82-8408-244-8
Lissens	CC BY 4.0
Bildekreditering	©Colourbox

Sammendrag

Prosjektet denne rapporten utgår fra var et treårige prosjektsamarbeid der bruker- og pårørendeorganisasjonen A-larm, Kristiansand kommune (tidligere Søgne kommune) og forskningsinstituttet Norwegian Research Centre (NORCE), gikk sammen for å utvikle en tjeneste til mennesker i den sårbare overgangsfasen mellom rusbehandling og/eller fengsel til et liv i en norsk kommune. Prosjektet fikk innvilget tilskudd våren 2019 under Helsedirektoratets tilskuddsordning *Aktivitetstilbud rettet mot personer med psykiske problemer, rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring*, og har i hovedsak pågått i perioden 2019–2021.

Erfaringene som fremstilles i denne rapporten er hentet fra til sammen ni ulike samarbeidsprosjekter som tilbyr likepersontjenester i regi av A-larm, med tilhørighet på Vestlandet, Østlandet og Sørlandet. Prosjektene har noen ulik form, omfang og målgruppe, men felles for prosjektene er at en tilbyr likepersontjenesten i A-larm til mennesker med utfordringer knyttet til rus. Vi har arbeidet etter å finne svar på følgende to hovedproblemstillinger: (1) Hvordan opplever representanter fra offentlig sektor tilknyttet prosjektene – kommune og Nav – likepersontjenesten i A-larm? og (2) Hvordan jobbes det med å implementere tjenesten i mer varige former? Og hvilke erfaringer har organisasjonen med dette?

Vi har valgt å fokusere særlig på hvilke erfaringer de offentlige samarbeidspartene har gjort seg med likepersontjenesten og hvordan en slik likepersontjeneste kan supplere det kommunale tjenestetilbudet man allerede har på rusfeltet. De generelle tilbakemeldingene fra offentlige samarbeidspartnere har vært svært gode. Intervjudeltakerne gir uttrykk for at de ser stor nytteverdi i likepersontjenesten inn mot sine brukere/klienter, og at de ønsker at tjenesten skal fortsette. Flere trekker også frem fordelene med at likepersonene blir ansatt i A-larm, og at dette bidrar til at flere av likepersonene derved får arbeidspraksis og anledning til å oppleve mestring i et arbeidsliv.

Det at tjenesten var fleksibel og tilrettelagt og i større grad kunne tilpasses brukernes særegne behov, ble fremhevet som positivt av samarbeidspartnerne, også at brukermedvirkningen skulle stå sentralt. De offentlige samarbeidspartnerne var videre opptatt av at det var en tjeneste som kunne tilby noe annet enn de selv hadde mulighet til. De hadde derfor et ønske om et utvidet tilbud av likepersontjeneste, men at det skal være et supplement til øvrige tjenester. I tillegg til den positive innvirkningen ansatte i det offentlige opplever at likepersontjenesten kan ha på deltakeren, ser de også at tjenesten kan være avlastende for deres eget arbeid.

Over flere år, og i flere regioner, har A-larm jobbet for å få likepersontjenesten inn i mer langsiktige og forutsigbare økonomiske rammer. Samarbeid om ettervern i Søgne og omegn, prosjektet denne rapporten omhandler, er ingen unntak. Særlig i løpet av prosjektets andre år, 2020, ble det tydelige for partene er det måtte arbeides mot en forlengelse og videre drift av likepersontjenesten. Partene hadde da gjort seg gode erfaringer med ordningen og jobbet for å finne ulike muligheter. I dette arbeidet er det hovedsakelig arbeidet inn mot to ordninger: Mentormilder i NAV og Støttekontaktordningen i kommunen. I skrivende stunde har det likevel ikke lyktes å finne en løsning. En del av datainnsamlingen knyttet til prosjektet har derfor gått ut på å kartlegge dette arbeidet samt likende prosjekter i andre regioner.

Hvordan legger en så til rette for videreføring av tjenesten fra prosjekt til en varig tjeneste. Flere prosjektkoordinatorer uttrykker behov for en tydelig målsetting. Hvis et tydeligere mål var

kommunisert fra start ville det lettet samarbeidet med aktuelle samarbeidspartnere. Det ville også bidratt til at disse fikk tilstrekkelig kunnskap og erfaringer med tilbudet. Et gjensidig tillitsforhold ville bidratt til at finansieringsspørsmålet kunne arbeides med. Ikke minst synes det viktig å få til tidligere forankring på ledernivå i offentlig sektor, tydelig definisjon av ansvarsområder og rollefordeling for å sikre et godt samarbeid som videre kan legge ett godt grunnlag for en videreføring av prosjektvirksomheten rent finansielt.

Ettersom det foreløpig ikke har lyktes samarbeidspartene i prosjektet *Samarbeid om ettervern i Søgne og omegn* med å videreføre likepersonordningen, har vi hentet inn erfaringer fra et annet prosjekt fra Grenland som har lyktes med dette, og som detaljert omtales i rapportens avsnitt 5.5. Gjennomgangen i avsnitt 5.5 viser at implementeringsarbeidet i Grenland fra en prosjektorganisering til et mer varig tiltak i kommunens tjenestekatalog har vært en krevende og langvarig prosess. En prosess som har krevd god kunnskap om tjenestene, tjenesteleverandørene og det lovverket de opererer under.

Overført til implementering av andre liknende prosjekt til mer varig drift bør altså videreføringen av det organisatoriske ligge hos A-larm. Dette blant annet for å beholde fleksibiliteten i likepersontjenesten, mens NAV gjennom mentormidlene står for finansieringen. Finansiering gjennom NAV krever en økt grad av formalisering og rapportering av det arbeidet som blir gjort. Det kommer en ikke utenom da dette er formelle krav ved mentorordningen. Koordinatorrollen er omdreiningspunktet i tjenesten. Vedkommende skal ha en kontaktperson ved alle NAV kontor i kommunen og møter mellom kommune og NAV er en sentral oppgave for en likeperson å følge opp. Samarbeidet i Grenland har vist at det er mulig, de har gått foran og vist vei. Med deres erfaringer inn i et utviklingsarbeid trenger ikke andres vei bli like humpete.

Innhold

1.	Innledning	5
2.	Bakgrunn.....	6
2.1.	Oppbygningen av likepersonstjenesten i A-larm.....	6
2.2.	Erfaringer fra likepersonstjenesten i A-larm	9
2.2.1.	Deltakernes erfaringer	9
2.2.2.	Likepersonens erfaringer	10
2.3.	Kort om samskaping og brukermedvirkning	11
2.3.1.	Samskaping.....	11
2.3.2.	Recovery og brukermedvirkning	11
3.	Datainnsamling	13
4.	Samarbeid med kommune og Nav – Offentlige tjenesteyteres erfaringer med likepersonstjenesten i A-larm	15
4.1.	Erfaringer med likepersonoppfølgingen	15
4.1.1.	En fleksibel og tilrettelagt tjeneste	15
4.1.2.	Ønske om et utvidet tilbud	17
4.1.3.	Et supplement til øvrige tjenester.....	17
4.1.4.	Likepersonen – en avlastning for oppfølgeren?.....	18
4.1.5.	Samarbeidet mellom A-larm og offentlige aktører	19
5.	Hvordan legge til rette for videreføring av tjenesten – fra prosjekt til varig tjeneste?	21
5.1.	Behov for tydelig målsetning	21
5.2.	Tidlig forankring på ledernivå i offentlig sektor	22
5.3.	Kunnskap, informasjon og samhandling	23
5.4.	Økonomi – elefanten i rommet?	24
5.4.1.	Finansieringsmuligheter	26
5.5.	Eksempel fra Grenland – «en humpete vei».....	26
6.	Oppsummering og anbefalinger	31
7.	Referanser	34

1. Innledning

Prosjektet denne rapporten utgår fra var et treårige prosjektsamarbeid der bruker- og pårørendeorganisasjonen A-larm, Kristiansand kommune (tidligere Søgne kommune) og forskningsinstituttet Norwegian Research Centre (NORCE), gikk sammen for å utvikle en tjeneste til mennesker i den sårbare overgangsfasen mellom rusbehandling og/eller fengsel til et liv i en norsk kommune. Prosjektet fikk innvilget tilskudd våren 2019 under Helsedirektoratets tilskuddsordningen *Aktivitetstilbud rettet mot personer med psykiske problemer, rusmiddelproblemer eller prostitusjonserfaring*, og har i hovedsak pågått i perioden 2019–2021.

Hovedformålet med prosjektet har vært å utvikle en modell som kan styrke samfunnsdeltakelse gjennom deltakelse i ordinære sosiale aktiviteter for målgruppen. Hovedvirkemidlet har vært å tilby en likepersontjeneste til mennesker med utfordringer knyttet til rus. Prosjektet bygger videre på et allerede etablert samarbeid mellom de nevnte parter og tilgrensede prosjekter knyttet til likepersontjenesten i A-larm. Ettersom samarbeidspartene i prosjektet hadde erfaringer med, og god kjennskap til likepersontjenesten fra tidligere prosjektsamarbeid, har utviklingsarbeidet derfor vært fokusert rundt hvordan en slik tjeneste kan videreføres.

A-larm, og deres samarbeidspartnere, har gjennom ulike prosjektarbeid om likepersontjenester de siste årene erfart at prosjektvirksomhet kan være sårbart og uforutsigbart både for A-larm som organisasjon, men også for deltakere og likepersoner i tjenesten. Et fokus for partene i dette prosjektet har derfor vært å jobbe med hvordan en kan få til forlengelser eller en varig implementering av likepersontjenester for målgruppen. Målet har dermed vært å finne mulige inngangsvinkler for videreføring og det er dette denne rapporten i hovedsak vil omhandle. Forskere fra NORCE har også samlet ulike erfaringer fra andre relevante tjenester og prosjekter når det gjelder hvilke erfaringer det er gjort fra samarbeid mellom likepersonstjenester og ulike offentlige aktører om å videreføre slike tjenester.

Rapporten vil ta utgangspunktet i to hovedproblemstillinger:

1. Hvordan opplever representanter fra offentlig sektor tilknyttet prosjektene – kommune og Nav – likepersontjenesten i A-larm?
2. Hvordan jobbes det med å implementere tjenesten i mer varige former? Og hvilke erfaringer har organisasjonen med dette?

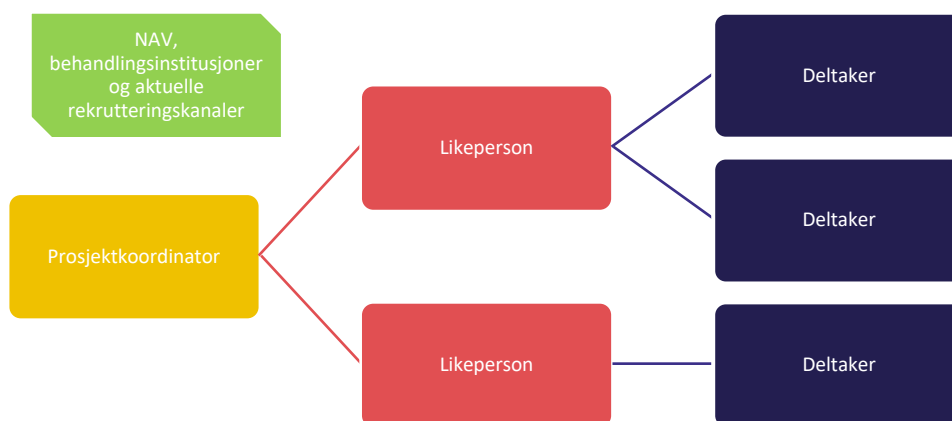
I det videre vil vi kort presentere likepersontjenesten i A-larm med bakgrunn i erfaringer fra dette og likende prosjekter. Vi presenterer dens oppbygging samt oppsummerer ulike erfaringer fra deltakere og likepersoner på tvers av likepersonprosjektene i A-larm. Deretter vil vi presentere erfaringene fra de kommunale aktørene i prosjektene og hva de opplever må ligge til rette for at en slik tjeneste skal være godt forankret og videreføres. Vi har også tatt med eksempler fra hvordan likepersontjenesten i Grenland gikk fra å være prosjektbasert til å bli et varig samarbeid mellom A-larm og seks Nav kontorer i regionen. Avslutningsvis har vi laget en oppsummering av funnene samt anbefalinger for veien videre.

2. Bakgrunn

2.1. Oppbygningen av likepersontjenesten i A-larm

Likepersontjenester benyttes både formelt og uformelt inn mot ulike bruker- og pasientgrupper og kan være bygget opp svært ulikt, blant annet i form av samtalegrupper, selvhjelpsgrupper, oppsøkende tjenester eller andre møter mellom mennesker med liknende livs- eller sykdomserfaringer (Sjåfjell & Myhra, 2015). Likepersontjenesten vi her presenterer er basert på en tilpasset og fleksibel en-til-en oppfølging, der en lønnet likeperson med bakgrunn i sin erfaringskompetanse følger opp og veileder en eller flere deltakere som ikke er kommet like langt i deres recoveryprosess. Likeperson og deltaker blir koblet blant annet med bakgrunn i kjønn, alder, sammenfallende erfaringer og interesser, og hvilke ønsker og mål deltakeren har for oppfølgingen. Det som i all hovedsak skiller likepersontjenesten i A-larm fra likende tilbud, er at alle likepersoner blir ansatt, får opplæring og kontinuerlig veiledning fra organisasjonen. For hver deltaker likepersonen følger opp, blir de ansatt i en 10 % stilling. Tjenesten utformes så av deltakers ønsker og mål for oppfølging gjennom dialog og samarbeid mellom deltaker og likeperson. Ut fra denne avtalen kan likepersonen så bidra inn mot eksempelvis utdanning, jobb, skape nye nettverk, bistå i kontakt inn mot offentlige tjenester eller være en samtalepartner. På denne måten kan en likeperson fungere som en slags «venn» eller «tolk» på veien til endring eller rusfrihet. Som et supplement til øvrige tjenester kan likepersonen også være tilgjengelig etter «ordinær» arbeidstid.

Tjenesten er organisert ved at hvert likepersonprosjekt har en prosjektkoordinator som følger opp og veileder likepersonene. Denne prosjektkoordinatoren har en sentral rolle i prosjektene, og jobber inn mot alle ledd i samarbeidet (se figuren under). Koordinators arbeidsoppgaver og ansvarsområder favner bredt og inkluderer kontinuerlig oppfølging av likepersonene, opplæring og gjennomføring av kurs, rapporteringsarbeid, samt rekruttering av nye likepersoner og deltakere til prosjektene. I tillegg jobber prosjektkoordinator inn mot ulike (vanligvis offentlige) tjenester, samt behandlingsinstitusjoner, med informasjonsarbeid og samhandling, slik at aktuelle instanser og brukere på institusjonene kan få kjennskap og erfaringer med tilbudet (Sivertsen et al., 2021).

Figuren over er hentet fra rapporten knyttet til likepersontjenesten i Bergen (Sivertsen et al., 2022), og er sammenfallende med oppbygningen i de øvrige, tilgrensede likepersonprosjektene i A-larm som vi har fulgt som forskere de siste årene. Oversikten viser kontakten mellom de ulike partene i samarbeidet, hvor deltakere blir rekruttert på bakgrunn av dialog mellom

prosjektkoordinator og tjenesteytere fra ulike aktører innen kommunale eller statlige tjenester. Slik som vi skal se senere i rapporten vil også deltakere kunne komme fra andre rekrutteringskanaler, som ulike behandlingsinstitusjoner eller gjennom A-larms øvrige tilbud. Prosjektkoordinator kobler deretter deltaker opp mot en aktuell likeperson. Deretter vil prosjektkoordinator følger relasjonen mellom deltaker og likeperson så lenge avtaleperioden om likepersontjenesten varer for deltaker. Prosjektkoordinator har jevnlig kontakt med likepersonene i form av felles og individuell oppfølging. Tjenesten har et uttalt premiss om at «slik som likepersonen skal være tilgjengelig for deltaker, skal også koordinator være tilgjengelig for likeperson». Videre har koordinatorene typisk en mer sporadisk kontakt med deltakerne også, for å kvalitetssikre tjenesten og følge med på utvikling opp mot målsettingene som er satt for den enkelte deltaker.

I rus- og psykisk helsefeltet eksisterer det ulike syn på hvorvidt likepersontjenester bør være lønnet eller tuftet på frivillig innsats (Olsen & Grefberg, 2001; Mydland & Kvanneid, 2019). For A-larm har det vært en bevisst strategi å både ansette og betale lønn til likepersonene. Gjennom dette vil en også kunne bidra til å gi realistisk arbeidserfaring og arbeidslivstilknytning for likepersonene, samtidig som man også tydeliggjør verdien av den erfaringskompetansen likepersonene besitter. Det er også hevdet at en slik lønnet tilknytning i en stillingsprosent i en midlertidig stilling kan skape bedre kontinuitet i den oppfølgingen deltakerne mottar. Tidligere forskning tilknyttet likepersontjenesten i A-larm har vist at arbeidet som likeperson også kan bidra til likepersonens egen recoveryprosess, og representere en vei inn i øvrige arbeidsliv (Sivertsen et al., 2021; Sivertsen et al., 2022; Sørly et al., 2021). På denne måten kan tjenesten ansees som tosidig ved å bidra til både deltakere og likepersoner sine recoveryprosesser (ibid.; Jentoft et al., 2021).

A-larm har drevet med likepersontjenester i flere år og inn mot ulike målgrupper med utfordringer knyttet til rus og psykiske helse. Under har vi samlet erfaringer på tvers av prosjektene knyttet til deltakernes og likepersonenes erfaringer med tjenesten. Tabellen under viser oversikten over de aktuelle prosjektene.

Prosjekt tittel	Lokasjon	Målgruppe	Periode	Publikasjoner
Likemannstjeneste i Stavanger	Stavanger	Voksne mennesker i rehabilitering fra rusavhengighet, og fasene før, under og etter institusjonsbehandling	2017–2019	Mydland, T. S., & Kvanneid, A.J. (2019). <i>Likemannstjeneste i Stavanger. Samarbeid om oppfølging etter institusjonsbehandling for rusavhengighet</i> . FoU-rapport 3-2019, NORCE Samfunn.
Mulighetshuset KUBEN	Søgne og omegn	Voksne mennesker med utfordringer knyttet til rus og psykisk helse	2017–2021	Jentoft, N., Sivertsen, K., & Mydland, T. S. (2022). <i>KUBEN – Mulighetshuset: Et samarbeid for muligheter, mestring og</i>

Prosjekt tittel	Lokasjon	Målgruppe	Periode	Publikasjoner
				<i>recovery i rusfeltet</i> . FoU-rapport 3-2022, NORCE Helse og Samfunn
Samarbeid om ettervern i Stavanger, Sola og Sandnes	Stavanger, Sola og Sandnes	Voksne mennesker med utfordringer knyttet til rus og som mottar kommunale tjenester	2019–2021	Jentoft, N., Sivertsen, K., & Mydland, T. S. (2021). <i>En som alltid vil lete etter meg (ref. deltaker)</i> . <i>Likemannstjeneste i Stavanger, Sola og Sandnes</i> . FoU-rapport 26-2021, NORCE Samfunn.
1. Helhetlig ettervern i Oslo 2. Likepersontjenester – integrering og fysisk aktivitet	Oslo	1. Deltakere i rehabilitering fra rusavhengighet, med særlig fokus på fasen etter institusjonsbehandling 2. Ungdommer med minoritetsbakgrunn og utfordringer knyttet til rus	2019–2021	Sivertsen, K., Sørly, R. & Mydland, T. S. (2021). <i>Likepersontjenester i Oslo</i> . FoU-rapport 28-2021, NORCE Samfunn Sivertsen, K., Sørly, R., Mydland, T. S., & Ekberg, J. I. (2021). Perspectives on challenges and opportunities in Norwegian peer recovery services for people living with dual diagnosis during a pandemic. <i>Journal of Patient Experience (JPE)</i> 2021 Sørly, R., Sivertsen, K., & Mydland, T. S. (2021). An exploration of recovery competence among Norwegian peer workers in substance abuse services. <i>Social Work in Mental Health</i> , 1–16

Prosjekt tittel	Lokasjon	Målgruppe	Periode	Publikasjoner
Samarbeid om ettervern i Bergen og omegn	Bergen	Voksne mennesker i rehabilitering fra rusavhengighet og fasene før, under og etter institusjonsbehandling	2019–2021	Sivertsen, K., Jentoft, N. & Mydland, T. S. (2022). «Du lurer ikke en luring» (ref. likeperson). <i>Likepersonstjeneste i Bergen for mennesker med utfordringer knyttet til rus</i> . FoU-rapport 31-2022, NORCE Helse og samfunn.
Samarbeid om ettervern i Søgne og omegn	Søgne og omegn	Voksne mennesker med utfordringer knyttet til rus	2019–2021	Sivertsen, K., Jentoft, N. & T. S. Mydland (2022). «Likepersontjenesten i A-larm – Fra prosjekt til varig tilbud. Erfaringen fra likepersonprosjektene i A-larm. Rapport 32-2022. NORCE Helse og samfunn.
Samarbeid om brukerstyrt seng og likemannstjeneste	Agder	Voksne mennesker i rehabilitering fra rusavhengighet med særlig fokus på fasen etter institusjonsbehandling	2019–2021	Sivertsen, K., Jentoft, N. & Mydland, T.S. (2022). <i>Samarbeid om brukerstyrte tjenester i ettervern. Et samarbeidsprosjekt på rusfeltet mellom ideell sektor, kommuner, spesialisthelsetjenesten og forskere</i> . FoU-rapport 33-2022, NORCE Helse og samfunn.

2.2. Erfaringer fra likepersontjenesten i A-larm

2.2.1. Deltakernes erfaringer

Erfaringene fra prosjektene viser at likepersontjenesten har hatt flere positive innvirkninger på deltakerne. Deltakerne er samstemte i sine tilbakemeldinger og uttrykker at tjenesten har hatt stor innvirkning på deres tilfriskning (Jentoft et al., 2021). Deltagerne i tjenesten opplevde at likepersonen var en god støtte på vei tilbake til et «ordinært liv» i samfunnet. Gjennom delt erfaring, kunne likepersonen også fungere som en «brobygger» for deltagerne i sine møter med offentlige tjenesteytere og i møtet med et «fremmedgjort samfunn» der de følte seg utenfor

(Mydland & Kvanneid, 2019).

I rapporten fra likepersonstjenesten i Stavanger, Sola og Sandnes konkluderes det med likepersonstjenesten skiller seg fra andre ettervernstiltak i kommunal regi og at det er et godt supplement til det øvrige tjenestetilbud. Enkelte faktorer, som at en likeperson med deres erfaringskompetanse kan motivere og «pushe» deltaker på en annen måten enn en offentlig ansatt, synes også å være særlig viktig for deltakerne som i intervjuer beskriver tilbudet som «livsendrende» og «helt avgjørende» i deres rehabiliteringsprosess. For flere hadde likepersonoppfølgingen også hindret tilbakefall til rus og på den måten fungert som et effektivt ettervernstiltak (Jentoft et al., 2021, s. 7).

Videre kommer det frem at *fleksibiliteten i tjenesten* og at det er mulig å nå likepersonen også etter «ordinær» arbeidstid og andre tjeneste er stengt, er viktige faktorer for deltakerne, og bidrar til å skille tjenesten fra andre kommunale ettervernstiltak og oppfølging. *Erfaringskompetansen* trekkes også frem som en avgjørende faktor for å få tillit og normalisering i en sårbar tid. Deltakerne ga også uttrykk for at likepersonen ofte ble oppfattet som en venn og bidro til å *skape positive nettverk* rundt deltakeren, i perioder som ellers kunne virke isolerende og ensomt. Likepersonen er tett på og en som alltid ville lete om noe skulle skje. I oppfølgingen lå det dermed en ekstra *trygghet for deltakerne* – et sikkerhetsnett. Deltakerne som ble intervjuet var opptatt av at tilbudet bør fortsette og det kunne passet til mennesker i ulike faser av rehabilitering (Jentoft et al., 2021; Mydland & Kvanneid, 2019).

Funnene presentert over er hentet fra individuelle intervjuer med tjueto deltakere som har fått oppfølging fra en likeperson gjennom tre ulike likepersonprosjekter i regi av A-larm (Mydland & Kvanneid, 2019; Jentoft et al., 2021; Sivertsen et al., 2022).

2.2.2. Likepersonens erfaringer

Erfaringer fra tidligere prosjekter viser at likepersonen opplever flere fordeler med jobben. Rollen som likeperson hadde hatt stor betydning for mange av likepersonene selv, og for deres *egen recoveryprosess*, og bidro til at de stadig reflekterte over egen situasjon og tilfriskning. På denne måten kunne jobben være en motiverende faktor i deres egne liv. Likepersonene opplevde det som en *meningsfull jobb*, der de med bakgrunn i sine dyrekjøpte erfaringer kunne *bidra som en resurs* inn mot et annet menneske. For flere av likepersonene representerte jobben også en vei inn i, eller tilbake til, arbeidslivet – og fungerte som en fleksibel og tilgjengelig *arbeidstrening* (Sivertsen et al., 2021; Sivertsen et al., 2022; Sørly et al., 2021).

Datamateriale viser at erfaringskompetansen til likepersonene er en sentral komponent i oppfølgingen. Det er denne erfaringskompetansen som skaper tillit og gjenkjennelse mellom likeperson og deltaker. Gjennom å kunne benytte sin erfaringskompetanse på ulike måter i oppfølgingen ble det skapt en unik kontakt og et læringsfellesskap mellom likeperson og deltaker.

Samtidig som likepersonene påpeker mange fordeler med arbeidet er det også noen forutsetninger som må være på plass for at tjenesten skal fungere optimalt og for at likepersonen kan stå stødig i sin egen recovery i møte med deltakerne. Momenter som *tilgjengelig og jevnlig veiledning, opplæring og felles refleksjon* knyttet til ulike utfordringer en kan møte i jobben, trekkes frem som sentralt. Likepersonen hadde også opplevd at det kunne være vanskelig å *sette grenser* inn mot deltaker både knyttet til emosjonell distanse og tidsbruk, prosjektkoordinator

trekkes her frem som en nyttig og viktig sparringspartner i arbeidet (ibid.).

Funnene presentert over er i hovedsak basert på analyse av individuelle intervjuer med 14 personer som jobbet som likepersoner på intervjuetidspunktet, og er tidligere publisert i nevnte rapporter og artikler.

2.3. Kort om samskaping og brukermedvirkning

2.3.1. Samskaping

Helse- og omsorgstjenester i Norge har gjennomgått betydelige endringer og moderniseringsprosesser de siste tiårene. En viktig endring ser vi i perspektiver på tjenestemottakere, som har beveget seg fra å anse tjenestemottakere som relativt passive «mottakere» til å bli ansett å skulle være aktive deltakere i utforming og utvikling tjenestene. Dette paradigmeskifte har gått under flere navn og begreper, men en sentral tilnærming i en norsk og skandinavisk velferds kontekst er ulike modeller for samskaping og hvilke endringer dette innebærer for kommunene (Guribye & Mydland, 2019). Kjernen i de ulike modellene for samskaping er nettopp en vektlegging av å skape noe i samarbeid, i motsetning til å iverksette et ensidig initiativ, og ofte referer begrepet i en velferds kontekst til samskaping mellom offentlig og ideell sektor (Torfing et al., 2019).

Ideell sektor kan ha ulike roller i samarbeidet med offentlig sektor, politiske aktører, tjenesteytere, talerør mellom brukere og myndigheter (Eimhjellen & Loga, 2017). Samskaping kan bidra til å utvikle tilpassede velferdstjenester og innovasjon, samtidig er ikke dette samarbeidet blottet for utfordringer (Torfing et al., 2019).

2.3.2. Recovery og brukermedvirkning

Fra et brukerståsted kan brukermedvirkning generelt sies å ha dårlige kår i mange deler av helse- og velferdsfeltet (Heim, 2010). Brukermedvirkning kan også i mange tilfeller vekke ulike former for motstand i praksisfeltet, basert på at brukermedvirkningsperspektiver også ofte kjennetegnes av relativt kritiske og radikale synspunkter opp mot det bestående. Generelt vil de færrest offentlige velferdstjenester ha utnyttet det fulle potensialet for brukermedvirkning, og det er et stort behov for å utvikle flere nye, og bedre, modeller som bidrar til nettopp en slik realisering (Ibid.).

Helsedirektoratet viser for eksempel til at det er flere måter å ivareta brukermedvirkning på i det daglige arbeidet i helse- og velferdstjenester¹:

- Individuell plan, dvs. brukerens egen plan som skal utarbeides sammen med bruker. Planen gjenspeiler brukerens behov, ønsker og mål.
- Koordinator og fast kontaktperson er ofte en fasilitator eller los for å gjøre tjenester tilgjengelige.
- Brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester skal tilbys koordinator, men også andre kan ha behov for fast kontaktperson i tjenesteapparatet.

I dette prosjektet forstås brukermedvirkning i tillegg som tilrettelegging for anvendelse av en egen kompetanseressurs basert på den erfaring som tjenestebruker gir mulighet for hos personer som har gjennomgått behandling og recovery-prosesser knyttet til rusmisbruk. Recovery forstås her som en erfaringsbasert kompetanse hos enkeltindivider, en ressurs som kan nyttiggjøres i videre utvikling av mer recovery-orienterte praksiser og tjenester (Nordaunet m.fl, 2022).

Bruker- og recoveryperspektivet kjennetegnes også i selve samarbeidsmodellen som er anlagt for utvikling av ny praksis og ny kunnskap gjennom den samskapende aksjonsforskningstilnærmingen som er anvendt i flere av de nevnte prosjektene.

3. Datainnsamling

Erfaringene som fremstilles i denne rapporten er hentet fra til sammen ni ulike samarbeidsprosjekter som tilbyr likepersontjenester i regi av A-larm, med tilhørighet på Vestlandet, Østlandet og Sørlandet. (Se også Mydland & Kvanneid, 2019; Jentoft et al., 2021, Sivertsen et al., 2021; Jentoft et al., 2022). Det siste prosjektet i tabellen under viser til et tidligere prosjekt, Samhandlingsprosjektet – Likemannsarbeid i Grenland, hvor enkelte av partene har fortsatt tilbudet etter prosjektslutt. I dette prosjektet var ikke NORCE en samarbeidspart, men vi har intervjuet parter i samarbeidet for å hente data knyttet til relevante erfaringer.

Prosjekt tittel	Lokasjon	Periode	Samarbeidspartnere
Likemannstjeneste i Stavanger	Stavanger	2017–2019	A-larm, Stavanger kommune og NORCE (tidligere Agderforskning)
Mulighetshuset KUBEN	Søgne og omegn	2016–2021	A-larm, daværende Søgne kommune, NORCE
Samarbeid om ettervern i Stavanger, Sola og Sandnes	Stavanger, Sola og Sandnes	2019–2021	A-larm, kommunene Sola, Sandnes og Stavanger, NORCE
1. Helhetlig ettervern i Oslo 2. Likepersontjenester – integrering og fysisk aktivitet	Oslo	2019–2021	A-larm, Oslo Velferdsetat og NORCE
Samarbeid om ettervern i Bergen og omegn	Bergen	2019–2021	A-larm, Nav Bergen og NORCE
Samarbeid om ettervern i Søgne og omegn	Søgne og omegn	2019–2021	A-larm, daværende Søgne kommune og NORCE
Samarbeid om brukerstyrt seng og likemannstjeneste	Agder	2019–2021	A-larm, Blå Kors Loland behandlingssenter, Grimstad kommune, Vennesla kommune og NORCE
Samhandlingsprosjektet – Likemannsarbeid i Grenland	Grenland	2017–2019	Daværende Grenlandskommuner Siljan, Drangedal, Porsgrunn, Skien, Bamle, Kragerø samt tilhørende NAV kontor, A-larm, Sykehuset i Telemark og Borgestadklinikken

Prosjektene har noen ulik form, omfang og målgruppe, men felles for prosjektene er at en tilbyr likepersontjenesten i A-larm til mennesker med utfordringer knyttet til rus. Gjennom

følgesforskning i ulikt omfang i prosjektene har forskere fra NORCE samlet inn data om erfaringene som er gjort i de forskjellige prosjektene. Siktemålet har vært at de ulike prosjektene hver på sin måte har kunnet bidra med å utvikle og prøve ut varianter av likepersontjenesten til ulike målgrupper, og at man etter litt tid også kunne sammenlikne erfaringer fra de ulike prosjektene. I denne rapporten har vi valgt å fokusere særlig på hvilke erfaringer de offentlige samarbeidspartene har gjort seg med likepersontjenesten og hvordan en slik likepersontjeneste kan supplere det kommunale tjenestetilbudet man allerede har. Datakildene er flere, vi vil i det følgende basere oss på:

- 14 intervjuer med ansatte i kommuner og Nav
- Data fra prosjektmøter, workshops og feltarbeid, samt
- Innspill fra prosjektkoordinatorene på tematikker forespurt fra forskerne

Her vil vi blant annet se på erfaringer de offentlig ansatte har gjort seg med likepersontjenesten og utviklingsarbeidet i prosjektene, samt hvordan det kan arbeides videre med å kunne tilby tjenesten inn i mer varige former etter at prosjektperiodene er ferdig. I tillegg har vi tatt med innspill fra prosjektkoordinatorene i prosjektene, hvor det har vært relevant og kunnet gi supplerende informasjon. Som vi har forklart tidligere i figuren om hvordan likepersontjenesten fungerer, er det prosjektkoordinatorene som organiserer kontakten med de ulike offentlige aktørene i samarbeidet, har jevnlig dialog med oppfølgere, skriver månedsrapporter og kobler likeperson og deltakere.

Intervjudeltakerne fra offentlig sektor har alle hatt en kobling til prosjektene enten ved å være deltakere i prosjektgruppen i et av prosjektene, eller som veileder/rusoppfølger for mennesker som har mottatt likepersonoppfølging fra A-larm i et av prosjektene. Det vil si at samtlige av intervjudeltakerne har jobber innen, og har kunnskap om, rusfeltet. Som samarbeidspart i prosjektene har forskerne opplevd mye engasjement fra de kommunale aktørene og ønsker om å skape, og å videreutvikle, gode tjenester for brukergruppen. Forskerne opplevde at intervjudeltakerne har vært imøtekommende, åpne og interessert i å dele erfaringer og perspektiver om både hva de synes fungerer bra og hva som er forbedringsområder i prosjektene. Intervjupersonene representerer nok også et utvalg offentlig ansatte som har en særlig kunnskap og interesse for teamtikker knyttet til erfaringskompetanse, brukermedvirkning og brukerinvolvering.

I denne rapporten omtaler vi konsekvent tjenesten for likeperson eller likepersontjeneste, men der hvor intervjudeltakere benytter «mentor», «mentortjeneste» eller likemann i sitat, har vi valgt å beholde det som et annet ord for likeperson.

4. Samarbeid med kommune og Nav – Offentlige tjenesteyteres erfaringer med likepersontjenesten i A-larm

4.1. Erfaringer med likepersonoppfølgingen

De generelle tilbakemeldingene fra offentlige samarbeidspartnere har vært svært gode. Intervjudeltakerne gir uttrykk for at de ser stor nytteverdi i likepersontjenesten inn mot sine brukere/klienter, og at de ønsker at tjenesten skal fortsette. Flere trekker også frem fordelene med at likepersonene blir ansatt i A-larm, og at dette bidrar til at flere av likepersonene derved får arbeidspraksis og anledning til å oppleve mestring i et arbeidsliv. Flere av de ansatte ga uttrykk for at likepersontjenesten var en vinn-vinn-situasjon, som la til rette for mestring og recovery både hos likeperson og deltaker. En Nav ansatt formulerer det slik:

Jeg bare håper de får midler eller får fortsette, for det er jo en genial.. det at mentorene også får en jobb, og at det er til nytte for dem, at det er recoveryrettet. Det er vinn-vinn situasjon.

I det videre har vi samlet noen gjennomgående erfaringer fra offentlige samarbeidspartnere i de ulike likepersonprosjektene.

4.1.1. En fleksibel og tilrettelagt tjeneste

Flere av de offentlige tjenesteyterne ga uttrykk for at de ofte møtte tjenestemottakere som hadde behov som ikke på gode måter kunne dekkes av de offentlige tjenestene de hadde å tilby, og at de da opplevde at disse brukerne «falt litt mellom stolene». Gjennom prosjektsamarbeidene fikk de her en mulighet til å henvise noen av disse tjenestemottakerne videre til en mer fleksibel tjeneste, som i større grad kunne tilpasses brukernes særegne behov. En Nav-ansatte forteller nærmere om slike situasjoner:

Det som er litt vanskelig med sosialtjenesten er at vi ikke alltid vet hvor vi skal sende folk. Så jeg tenkte at dette hørtes midt i blinken ut for denne klienten. Han trengte hjelp til litt praktiske ting og skulle søke erstatning ... Han ville veldig mye, men fikk det ikke helt til. Så han ønsket en støtteperson som kunne være med til legen, og som kunne være med på det rundt. Men det var på en måte en del ting som ikke helt er sosialtjenesten sitt, og en del ting som ikke passet helt under det med ruskurator, så han falt litt mellom ulike stoler.

Det at selve tjenesten var innrettet slik at brukermedvirkning skulle stå sentralt var også en faktor som trekkes frem som positivt. Flere av intervjudeltakerne så begrensninger i egne systemer og roller både når det gjaldt måter og muligheter til å involvere brukerne i alle avgjørelser, og hvordan likepersonene kunne jobbe inn mot brukerne med større grad av fleksibilitet knyttet til rolle og tidsramme, slik som en kommunalt ansatt her forklarer:

Jeg tenker jo ... mye av det som virkelig er positivt med denne likemannstjenesten er at du har anledning til å på en måte ... lage en glidende overgang mellom hjelpeperson og venn, på en måte. Det går jo ikke som kommunalt ansatt.

Offentlige samarbeidspartene var opptatt av at dette var en tjeneste som kunne tilby noe annet enn de selv hadde mulighet til. *Matching mellom deltaker og likeperson, erfaringskompetanse og tilgjengelighet* trekkes her frem som sentralt. *Fleksibilitet* både i tjenestens utforming og når oppfølgingen kan tilbys (tidspunkt, helgedager, ferier, o.l.), trekkes også frem:

Det offentlige er tilgjengelig mellom 9–15 men de har da akkurat like stor utfordring etter kl. 15 og i helgene eller hva det skal være. Da er ikke vi tilgjengelige. Så ja, der illustrerte du det godt der med den private sfæren der den offentlige sfæren ikke kan eller vil eller bør gå inn å dekke. Men er det et stort behov? Ja. Mellommenneskelig kontakt og støtte trenger alle. Det å ha noen å gå sammen på Kino med, eller til NAV ... det er utbredt, rusmisbrukere sliter mye med angst og sosial angst.

I en likeperson fikk deltager fra målgruppen tilgang til en som kunne støtte de i ulike livssituasjoner, enten det var i familieselskap eller i ansvarsgruppemøte. En slik fleksibilitet og bredde i rollen, opplevde ikke offentlig tjenesteytere å ha mulighet til. En annen kommunalt ansatt vektla at matching mellom deltaker og likeperson var viktig. Den ansatte tenker tilbake til oppfølgingen av en tidligere bruker og forklarer det slik:

Også ser vi.. størstedelen er jo ofte menn, og i helsevesenet er det mye damer. Så jeg tror de har hatt veldig god nytte av å slå av en mannsprat. Bare møte en mann og kjenne på det å være en mann og ikke være en bruker. Det tror jeg har vært viktig for mange. Du blir sett på som en likeverdig.. det er jo sånne tanker man har gjort seg innimellom. Særlig en som (...) gikk her til meg en stund. Det var i grunnen grei kjemi og sånn, det var ikke noe utfordringer på den måten. Men jeg husker at jeg tenkte på at «han hadde hatt nytte av å snakke med en mann på sin egen alder». Han var rundt 50 år og levde et liv, har jobbet.. men det å ha en mann å utveksle felles erfaringer med tror jeg er veldig viktig.

Flere trakk også frem fordelene ved rask responstid fra likepersontjenesten. Det kunne ofte gå kort tid fra de offentlige tjenestene tok kontakt med tjenesten i brukerorganisasjonen til vedkommende deltaker var koblet opp mot en likeperson og i gang:

Jeg husker i alle fall at [prosjektkoordinator] i A-larm var veldig positiv. Og ringte først anonymt, og ganske kort tid etter det så ville de ha han på et intervju. Og så fant de ganske kort tid etter en de mente kunne passe til denne klienten.

Ofte opplevde ansatte i offentlige tjenester at det hastet med å sette i gang tiltak overfor en bruker, og tjenesten gjerne skulle vært der «i går». Da var det positivt å kunne ringe til samarbeidsorganisasjonen, utveksle informasjon og sette i gang likepersontjenesten kort tid etter. Dette var ikke noe de var vant med fra det systemet i offentlig sektor, der en gjerne må søke eller henvise først og at det så kan ta en god del tid før en eventuell tjeneste blir satt i gang. Når det er sagt, var det ikke alltid plass i prosjektene til å ta imot nye deltakere.

4.1.2. Ønske om et utvidet tilbud

Vi har jo mange som ...vi klarer ikke hjelpe dem, vi klarer ikke følge de opp, og da er det klart at ... som er i aktiv rus, og som kunne, ... de kunne sådd en spire om håp om vi fikk inn en likemann tidlig. Så jeg mener jo seriøst at alle mine burde fått tilbud!

Flere av samarbeidspartene melder om at de hadde hatt flere kandidater til tjenesten dersom det hadde vært kapasitet i prosjektene:

Vi kunne ønsket å ha inne flere. Vi har hatt møter med A-larm vedrørende to eller tre personer, men hvor vi har fått inn én. Vi kunne hatt mange flere inne om kapasiteten var høyere (...) Skulle gjerne hatt enda lavere terskel for å melde på folk.

Det er imidlertid delte erfaringer om hvilke tjenestebrukere fra målgruppen som kan nyttiggjøre seg et tilbud om likeperson. Slik sitatene under illustrerer, hadde enkelte av rusoppfølgere vi intervjuet i de offentlige tjenestene et ganske klart bilde av hvem tjenesten skulle være for, mens andre ga uttrykk for at nettopp fleksibilitetene i tjenesten gjorde at den kunne tilpasses de fleste i målgruppen. Det var derimot en enighet blant ansatte i de offentlige tjenestene om at eventuelle deltakere selv må være motivert for å delta i en slik tjeneste hvor en blir fulgt opp av en likeperson:

Jeg oppfatter det er rusmisbrukere eller eks-rusmisbrukere, de som nærmer seg en avslutning av ruskarrieren, som har andre ønsker og andre mål enn å stå i rus, men hvor overgangen er vanskelig. Man har venner og «hobbyer» som involverer rus. Dette skal hjelpe dem over til å kunne sluses inn normale aktiviteter (...)

I utgangspunktet alle.. for at det skal bli brukt sånn som hensikten er, er det jo viktig at de som, at det er pasienten som har vist at de er motivert for det.

En annen forutsetning for at en slik likepersonstjeneste skal fungere og være et virkningsfullt virkemiddel, ifølge de offentlig ansatte, er at likepersonstjenesten skal være et supplement til øvrige tjenester, slik vi kommer nærmere inn på i neste avsnitt.

4.1.3. Et supplement til øvrige tjenester

A-larm har som hovedregel at alle deltakerne skal være koblet til en tjeneste i offentlig sektor i tillegg til å få oppfølging fra en likeperson. Dette er i tråd med tilbakemeldinger fra rådgivere i Nav og rusoppfølgere i kommunene som understreker at tjenesten skal og bør være et supplement. Dette er viktig både knyttet til behandlingsforløpet for deltakerne selv, men også for å unngå at likepersonen skal bli den eneste oppfølgingstjenesten som deltakerne har å støtte seg på (Jentoft et al., 2021; Sivertsen et al., 2021). Det kan bli et for stort ansvar å skulle sitte alene med som likeperson, samtidig som det da blir vanskeligere for likepersonen å benytte virkemidler i det offentlige hjelpeapparatet (Sivertsen et al., 2021). Enkelte av deltakerne i prosjektene har derimot blitt koblet til en likeperson før de har hatt annen oppfølging. Dette har typisk vært i situasjoner hvor deltakers tillit til offentlige systemer har vært lav og de ikke i utgangspunktet har ønsket å motta tjenester. Slik som en kommunal ruskonsulent her forteller, kan det for noen være vanskelig å koble seg til offentlige tjenester, og terskelen for å få hjelp blir da stor:

Jeg tror den erfaringen jeg har ... det er at likemann er litt ufarlig. Det er kanskje personer som ikke vil ta imot hjelp fra kommunen, de vil ikke ha miljøarbeider, de vil ikke ha [ambulans] teamet inn, de vil ikke ha samtaler med psykolog eller psykisk helsearbeider. Men når de hører det er en likemann, som har vært der jeg er nå, det er litt sånn.. jeg har sagt til [koordinator], jeg har gått på skole og har mange års erfaring fra å jobbe med mennesker, men en mentor eller likemann har en helt annen erfaring enn det jeg har, og jeg ser jo at vi blir best i sammen. Jeg er veldig opptatt av det samarbeidet, vi kan også lære mye, oss fagfolk, men jeg ser også at de kan tilby bruker noe som vi ikke kan. Jeg kan si – jeg hører hva du sier – men jeg har jo ikke følt på kroppen hva de snakker om. Alle er jo rusavhengige individer og har jo opplevd forskjellige ting, men dette er jo noen som ... de forstår hva det vil si å være i et rusmiljø, rusuget og ...

I arbeidet med å skape denne tryggheten til brukeren, var erfaringskompetansen viktig og bidro til at likepersonen kunne tilnærme seg deltaker på en helt annen måte. Ifølge ruskonsulenten hadde også de selv mye å lære av denne kunnskapen – og var interessert i samarbeid og at likeperson og rusoppfølger kunne lære av hverandre. Ettersom dette samarbeidet var viktig på flere områder var noe av målet med oppfølgingen til deltakere som ikke hadde andre tjenester, og nettopp over tid jobbe med å koble deltaker opp mot de tjenestene i offentlig sektor de hadde behov for.

Likepersonen skal først og fremst fungere som en støtte, men også som en brobygger, inn mot tjenestene. Denne tilknytningsformen har heller vært unntaket mer enn regelen og A-larm har jobbet stadig mer mot å formalisere samarbeidene med offentlig tjenester om en felles koordinert og komplementær oppfølging av hver deltaker i likepersontjenesten. Blant de offentlig ansatte i vårt intervjuutvalg er det generelt en forståelse for at likepersontjenesten tilbyr noe unikt, som de selv ikke har muligheten til, men at det er viktig at deltakerne i likepersontjenesten samtidig er koblet mot andre tjenester fra offentlig sektor. Dette har også vært en bevisst strategi for A-larm, blant annet for at de offentlige tjenestene kan bli bedre kjent med bruker- og pårørendeorganisasjonens arbeid og dermed skape grunnlaget for et videre samarbeid.

4.1.4. Likepersonen – en avlastning for oppfølgeren?

I tillegg til den positive innvirkningen ansatte i det offentlige opplever at likepersontjenesten kan ha på deltakeren, ser de også at tjenesten kan være avlastende for deres eget arbeid.

Det var en avlastning. Det er når du får et problem, så ønsker du å hjelpe selv om det ikke er ditt ansvar. Så da følte jeg det var en avlastning, for da visste jeg at dette ble håndtert og da har jeg parkert det. Det er i alle fall ikke merarbeid.

En ruskonsulent fra kommunen opplevde at det var noe merarbeid ved opprettelsen av en slik tjeneste, men at det deretter ble avlastning. På spørsmål om rusoppfølgeren har brukt mye tid og ressurser i forbindelse med likepersontjenesten svarer hun:

Nei, jeg bruker mindre. Det er jo litt mer i oppstarten, når man er med på de felles tingene og får på plass ... det å følge opp brukere og sett at ting fungerer og er på plass.. og det var det jo i dette prosjektet. Så da kunne man fort trekke seg tilbake. Han fikk egentlig så mye å gjøre at, det var ikke så mye han hadde tid til å snakke sammen (latter).

Der likepersonen og de offentlige tjenesteyterne hadde et nært samarbeid, ble tjenesten oppfattet som særlig nyttig.

Når man tenker på ressursbruk, så tenker jeg at jeg har blitt avlastet på sett og vis. Selv om man må bruke mye ressurser her og nå, men når man da kan ha et delt ansvar, så er det klart at da faller jo ikke alt på meg. Jeg tenker spesielt på dette med mentoren at de.. de frigjør jo veldig mye for oss.. for brukeren har flere å spille på, flere å snakke med.

En kommunal rusoppfølger forteller her om en situasjon der bruker var i en personlig krise og at likeperson og rusoppfølger da kunne spille på hverandre, når rusoppfølger var opptatt med papirarbeid og kontakt med rusinstitusjon, kunne likepersonen være en støtte for brukeren: «...så når jeg sto der å måtte henvise, så kunne [likepersonen] ta seg av personen, når jeg ikke kunne det.»

4.1.5. Samarbeidet mellom A-larm og offentlige aktører

Erfaringene knyttet til samarbeidet mellom A-larm og offentlige aktører varierer på tvers av prosjektene vi har hentet data fra. Enkelte av de kommunalt ansatte har gitt uttrykk for at samarbeidet med A-larm tidvis har vært noe uforutsigbart, og at de skulle ønske at de fikk mer jevnlig informasjon fra organisasjonen og at det var en tydeligere struktur. Andre har gitt uttrykk for at samarbeidet har vært utfordrende fordi det offentlige og organisasjonene har så ulike rammer og perspektiver, og sier om samarbeidet: *Det er jo veldig-veldig bra, men det er utfordrende også for vi tenker jo så forskjellig da [ler].*

Mens ansatte fra noen kommuner opplever at samarbeidet til tider har vært utfordrende på grunn av manglende struktur, ulike måter å jobbe på eller ulike perspektiver, er det flere som også fremhever at det nettopp er viktig at partene er forskjellige og dermed kan utfylle hverandre. Dersom tjenestene blir for like, vil det heller ikke være like stort behov for samarbeidet. Det er bedre at kommunale tjenester kan tilby noe, likepersontjenesten noe annet, men at tjenestene samlet sett er komplementære.

Andre vi har intervjuet har vært veldig fornøyd med kontakt og samarbeid med A-larm, og opplever særlig kontakten med prosjektkoordinator som positiv og lavterskel:

Nei jeg har ingenting å sette fingrene på når det kommer til samarbeid med A-larm eller dette prosjektet. Jeg har bare ansett det som veldig positivt. Vi har ringt hverandre når det skulle være, bare for å få ting til å gå, og det har vært kjempefint. Oppdatert hele veien, så jeg har ingenting negativt å sette fingeren på – bare positive tilbakemeldinger.

Dette vil naturlig nok variere i de ulike prosjektene og inn mot kommuner og Nav, men en ting som går igjen er viktigheten av prosjektkoordinator og det å ha en «vei inn» i A-larm og noen konkrete å kunne kontakte. Dette kommer vi også tilbake til senere i rapporten.

Tidligere rapporter knyttet til likepersonprosjekter i A-larm har også vist at det har vært en utvikling av tjenesten etter hvert som de ulike prosjektene har vært gjennomført. A-larm har blant annet forsøkt å møte nettopp de forbedringsområdene som har vært løftet fra kommunene igjennom prosjektsamarbeidene (Jentoft et al., 2021). I Stavangerregionen ble det gjennomført to likepersonprosjekter som fulgte etter hverandre i tid, hvor det første var et samarbeid med Stavanger kommune, mens det neste prosjektet var utvidet til et samarbeid med Sola og Sandnes i tillegg til en videreføring i Stavanger. Mydland og Kvanneid (2019) pekte på forbedringspunkter i det første prosjektet. Det ble her påpekt behov for tydeligere rolleavklaring, bedre informasjonsflyt mellom A-larm og kommunene, og kommunene og likemennene, og til sist, en

sterkere forankring av tilbudet internt i kommunens rusarbeid (Jentoft et al., 2021, s. 27–31). Funn fra prosjekt nummer to viser at A-larm langt på vei møtte de forbedringspunkter kommunen hadde kommet med gjennom det første prosjektet, blant annet ved forbedring av dokumentasjon av tjenesten.

I intervjuene fokuserer også flere av de kommunalt ansatte på viktigheten i at organisasjonene ikke blir «for like» på det kommunale tjenestetilbudet, men at organisasjonene og likepersonene passer på å beholde nettopp det som gjør de unike: fleksibilitet, tilgjengelighet og tillit fra brukerne. Likepersonen har ikke de samme rapporteringskrav og sanksjoner mot deltaker som offentlige tjenester har, men skal heller være der som en likeverdig og ikke-dømmende støtte, som også skal tale deltakerens sak i møte med det offentlige tjeneste- og hjelpeapparat. I neste kapittel skal vi se nærmere på nettopp hva som videre kan styrke samarbeidet mellom likepersoner i ideell sektor og tjenester i offentlig sektor, og hva som bør ligge til rette for samarbeidet og eventuell videreføring av likepersontjenesten.

5. Hvordan legge til rette for videreføring av tjenesten – fra prosjekt til varig tjeneste?

I kapittelet over blir det tydelig at offentlig ansatte med erfaringer om likepersontjenesten, er svært fornøyd med tjenesten og skulle ønske at flere av deres tjenestebrukere kunne få tilbud om en likeperson og at tjenesten kunne videreføres også etter prosjektperioden. På tross av disse erfaringene har det vært utfordrende for A-larm, og samarbeidspartene, å finne konkrete måter til å videreføre tjenesten i mer varige former. Med utgangspunkt i dette har vi i det videre samlet noen erfaringer om hva offentlig ansatte opplever må ligge til rette for et godt samarbeid og muligheter for videreføring eller implementering av tjenesten – fra prosjekt til drift.

5.1. Behov for tydelig målsetning

Slik en av prosjektkoordinatorene forklarer var det ikke noe tydelig mål for prosjektet i starten om å jobbe mot en videreføring av tjenesten, utover prosjektperioden. Flere av prosjektkoordinatorene ga uttrykk for at dersom prosjektet hadde et tydeligere mål og at dette var kommunisert fra starten av, hadde det vært lettere å jobbe mot et tettere samarbeid med aktuelle samarbeidsaktører. Slik som en koordinator her gir uttrykk for: «hadde det vært lettere å styrt det mot riktige ansatte og, også på en måte se helheten inn mot kommunen og TSB² – hva som var viktig». Videre forklarer en prosjektkoordinator at det i prosjektet manglet kontakt og et formelt samarbeid med kommune/Nav, ved oppstarten av prosjektet. Dette førte til at deltakere ble rekruttert gjennom andre kanaler, som igjen hadde ført til at prosjektet ikke hadde et like tett og naturlig samarbeid med kommune/Nav:

Så de fleste av deltakerne har vi ikke fått strukturert på en sånn måte jeg tror man har gjort i andre prosjekter. Og at vi ikke er inne i ansvarsgruppemøtene, individuell plan, vi har ikke kontakt med saksbehandlere/ruskonsulenter fordi vi på en måte har fått disse deltakerne via-via.

Ifølge prosjektkoordinator var dette noe av bakgrunnen for at den offentlig samarbeidspartner ikke hadde fått nok erfaringer med tjenesten og at den ikke var godt nok innarbeidet hos den aktuelle samarbeidspartneren. I likhet med flere av intervjudeltakerne fra offentlig sektor var det viktig å utvikle en tillit og samarbeid over tid med organisasjonen. Dersom det var etablert et tillitsforhold mellom dem var det også mer naturlig å jobbe mot ulike finansieringsmuligheter videre i samarbeidet. Samtidig ser vi at også i prosjekter hvor samarbeidet og samskaping har lengre røtter og det er stor tro på en slik oppfølging fra det offentlige sin side, kan det være utfordrende å implementere tjenestene i mer varige driftsformer (Mydland & Kvanneid, 2019; Jentoft et al., 2021 og 2022). En ansatt i kommunale tjenester gir eksempelvis uttrykk for at hen skulle ønske implementeringsarbeidet hadde vært planlagt bedre fra starten av:

Hadde ønske om å planlegge bedre, særlig med tanke på forankring. Vi fikk ikke styringsgruppe og vi ble vakende i usikkerhet. Det var også mangel på en del avklaringer i

² Tverrfaglig spesialisert rusbehandling

*overgangen til en stor kommune. All tiden gikk til det, ikke tid til å fokusere på KUBEN³.
Korona ble også et hinder, alt ble satt på vent.*

Rammene rundt prosjektet var også her påvirket av ytre forhold, som kommunesammenslåing og koronapandemi, det hadde gjort at forankringsarbeidet hadde blitt enda vanskeligere. Det er også flere av de andre kommunalt ansatte vi har vært i kontakt med som nevner at det var svært mye det var vanskelig å få oversikt over i forbindelse med kommunesammenslåingen og at det da som en naturlig konsekvens ble vanskeligere prioritere slike prosjektsamarbeid med eksterne aktører.

Videre kan det være vanskelig å sette noen tydelige målsetninger helt i oppstarten av slike samarbeidsbaserte aksjonsforskningsprosjekter, hvor samskaping i prosjektutviklingen og utprøving av nye løsninger underveis i prosjektet er en naturlig del av prosjektvirksomheten. Slik det poengteres i rapporten fra ett av prosjektene: «*Samarbeidsmodellen er tuftet på ideer om fleksibilitet, brukermedvirkning og en dynamisk utvikling med fokus på muligheter og ideer som blir spilt inn.*» (Jentoft et al., 2022). Prinsippene knyttet til denne formen for prosjektvirksomhet er basert på en viss grad av «veien blir til mens man går»-metodikk og endringer i prosjektet er basert på de erfaringene de ulike partene, fra deltaker til kommunal representant, gjør seg underveis. Samskaping sikter her på å «skape noe sammen», der ulike aktører med sine ulike perspektiver og kunnskap sammen bidrar til å skape nye tjenester/velferd (Torfing et al., 2021). Altså skal prosjektene være utformet ut fra de behov og rammer som foreligger på et gitt tidspunkt. Spørsmålet er likevel om samarbeidspartnerne fra starten av skulle hatt et mer eksplisitt fokus på implementering i ordinær drift etter prosjektperioden. Dette kunne vært særlig aktuelt for prosjektsamarbeid hvor partene hadde opparbeidet et godt samarbeid og kjennskap på tvers av sektorene – og hvor likepersontjenesten var godt kjent fra før, anvendt over tid, og varig drift av tjenesten var noe partene sammen ønsket. Det er nå samlet mye datagrunnlag, fra ulike samarbeid knyttet til disse prosjektene, som videre samhandling kan bygge videre på. De enkelte prosjektrapportene, fra hvert prosjekt, vil også kunne gi en mer omfattende innføring i relevant datagrunnlag for dette.

5.2. Tidlig forankring på ledernivå i offentlig sektor

Dersom kontakten og et formelt samarbeid mellom partene hadde vært tydeligere og mer konkret etablert helt fra oppstart i alle prosjektene, er det mye som tyder på at tjenesten ville vært lettere å «selge inn». Behovet for tidligere forankring er uttalt i flere av prosjektene vi her baserer oss på. Det har også vært jobbet med å styrke dette på ulike måter i flere av prosjektene, med ulik grad av hell. Ofte er tjenesteytere (saksbehandlere eller rusoppfølgere) som uttrykker at de ser nytteverdien av en slik tjeneste, i deres arbeid med klient/tjenestemottaker. Slik vi har sett tidligere i rapporten opplever flere rusoppfølgere likepersontjenesten som en avlastning i deres arbeid. Initiativet til å koble deres brukere/klienter til en slik ordning har derfor i noen tilfeller kommet fra saksbehandlerne selv, men fortsatt ikke fått gjennomslag. Med tanke på å implementere likemannstjenesten i mer varig drift som et samarbeid med kommunale tjenester er det derfor avgjørende at tjenesten blir forankret høyere opp i ledelsen enn på tjenesteutøvernivået – for å kunne overleve i nye tilknytningsformer utover en prosjektperiode. Dette er i tråd med en rapport om kommunale investeringsprosjekter som viser til at det er en

³ Samarbeidsprosjektet hvor likepersontjenester ble tilbudt

økende erkjennelse i kommunene knyttet til behovet for tilstrekkelige utredninger og politisk forankring i tidlig i prosjektvirksomhet (Welde et al., 2015). Verdt å nevne i den forbindelse er at prosjektene i sin helhet har vært finansiert av prosjektmidler, i alle hovedsak fra Helsedirektoratets ulike tilskuddsordninger, og kommune/Nav har derfor ikke hatt direkte økonomiske forpliktelser som partnere i prosjektene. Dette kommer vi nærmere inn på i underkapittel 5.4.

Noen av prosjektene har vist seg å være særlig sårbare for utskiftninger og endringer i sammensetningen av prosjektgruppen (Jentoft et al., 2022). Dette har gjerne blitt forsterket av andre endringer som omorganiseringer hos noen av samarbeidspartnerne, kommunesammenslåing og endringer knyttet til den store samfunnsmessige påvirkningen fra koronapandemien. Trolig hadde det vært lettere for nye medarbeidere å ta over roller fra andre, eller holde fast i fremdriften i prosjekter, dersom prosjektene var godt forankret i ledelse og derved trolig bredere kjent blant andre ansatte. Erfaringer fra prosjektene har også vist at det kan være utfordrende å vedlikeholde engasjementet i prosjektene dersom det er mye utskiftninger. Trolig er det derfor, også her som så ofte ellers i prosjektsamarbeid, viktig å få koblet på «de riktige» folkene i riktige roller og funksjoner i prosjektene helt fra start.

5.3. Kunnskap, informasjon og samhandling

God kjennskap til likepersontjenesten og A-larm internt i kommune/Nav

Mange nevnte også at det var viktig at det var opprettet gode kommunikasjonskanaler med oppfølgerne/veiledere i kommune/Nav, som skulle rekruttere nye deltakere og ha kontakt inn mot prosjektkoordinator mens deltakeren mottok likepersontjenester. Dette var viktig både med tanke på at oppfølgere/veiledere og prosjektkoordinator i samarbeid skulle finne frem til kandidater som hadde behov for en slik tjeneste, men også slik at de kunne holde hverandre oppdatert om relevante endringer som kunne oppstå underveis i oppfølgingen. Et annet typisk moment for flere av disse prosjektene er at det gjerne er først etter et eller to år etter at prosjektvirksomheten er kommet i gang at partene har gjort seg tilstrekkelig med delte erfaringer som de sammen kan lære fra og et samarbeidet virkelig har tatt form som en innarbeidet ordning.

I så måte er forankring i kommuneledelse, tydelig definisjon av ansvarsområder og rollefordeling, samt god kjennskap til hverandres arbeid og ståsted, også forutsetninger for at et godt samarbeid skal fungere (Arnesen & Sivertsen, 2021; Melby et al., 2017), som videre kan legge et godt grunnlag for en videreføring av prosjektvirksomheten.

Intern kommunikasjon og kjennskap til likepersontjenesten i kommune/Nav

Intern kommunikasjon og informasjonsutveksling internt i kommune/Nav trekkes også frem som sentralt for at den nye likepersontjenesten skal tas i bruk og nå brukerne. En av de kommunalt ansatte gir uttrykk for noe frustrasjon over manglende informasjon:

Det er vel noe vi har meldt tilbake hele veien – gi informasjon, gi informasjon, gi informasjon. Det kommer litt i rykk og napp, men det er absolutt et område der vi har mulighet for forbedring. Ehm.. det har vi gitt tilbakemelding om også til ledelsen.

Mens en saksbehandler fra Nav gir uttrykk for at de får ut informasjonen om likepersontjenesten internt i Nav, men at det i en travel hverdag er vanskelig å holde oversikten over et bredt spekter av hjelpetilbud:

De får informasjon og mailen, men det går ofte litt i bakhode i en travel hverdag. Det er masse møter man kan delta på med informasjon. Men det er sånn vi kan velge bort. For meg personlig hadde det vært bra med et vanlig møte her på huset der vi får informasjon. Men der er ikke jeg. Jeg får vite det litt tilfeldig, når jeg oppsøker det selv. Nå har jeg jobbet i fire år og føler jeg begynner å få dreisen på det, men samtidig er det et virvar av tjenester.

Flere ansatte i offentlige tjenester kunne oppleve at det var veldig tilfeldig om de fikk vite om en slik likepersontjeneste og at det kunne være utfordrende å holde styr på alle de forskjellige tilbudene. Dette så ut til å være lettere i mindre kommuner, der de også hadde flere samarbeidsflater mellom ulike avdelinger. Videre sier representanten at det hadde vært positivt om ulike eksterne aktører, eksempelvis fra ideell sektor, også var aktive og kom på slike fellesmøter for å informere om deres tjenestetilbud, da kunne de ansatte få en større «nærhet» til tjenesten og det var mer sannsynlig at de tok i bruk tjenesten på et senere tidspunkt.

Jevnlige, avtalte møtepunkter i prosjektgruppen og en omforent tanke om hva som er målsetningene for prosjektet trekkes også frem som sentrale elementer for et godt samarbeid mellom brukerorganisasjonen A-larm og de ulike offentlige samarbeidspartnere, samt for tilrettelegging for implementering av tjenesten ved prosjektslutt. På denne måten kunne de kommunale representantene bidra aktivt i den løpende utformingen av tjenesten, utveksle kunnskap og informasjon mellom de ulike oppfølgingstjenestene, samt bidra til at kjennskap om likepersontilbudet «holdes varmt».

5.4. Økonomi – elefanten i rommet?

Prosjektene har noe ulike finansieringskilder, der størsteparten er finansiert gjennom ulike tilskuddsordninger hos Helsedirektoratet og der A-larm som ideell aktør står som søker og prosjekteier for allerede inngåtte samarbeider med de øvrige partnerne i prosjektene. Prosjektene er dermed i sin helhet finansiert uten krav om ytterligere direkte økonomiske bidrag og forpliktelser fra offentlige aktører. Det kreves derimot at samarbeidsaktørene deltar i prosjektgruppen, om lag en gang per måned, og bidrar med tilrettelegging, informasjonsarbeid og kommunikasjon om prosjekt inn i relevante tjenester i kommune/Nav. Dette har blitt organisert og praktiser på ulike måter i de ulike prosjektene, og vi vil ikke gå inn på dette i nærmere detalj. Likevel kan vi si, slik tidligere nevnt, at representantene fra offentlig sektor i disse prosjektene i stor grad har vært svært positive til likepersonoppfølgingen og ønsker at denne skal fortsette også utover prosjektperioden. Den største hindringen for dette er likevel: «hvor skal pengene komme fra?». Som da vi spurte en ruskonsulent hvilke forventninger hen hadde til likepersontjenesten:

Forhåpning om at det blir videreført. Dette er jo finansiert med prosjektmidler, og de kan tørke opp. Forventning ... eller ønske om at det skal bli kommunisert og adoptert i større grad blant oss som jobber i dette feltet. Tror ikke det handler om viljen.

I utgangspunktet er kommunene innrettet for å selv være tjenesteleverandører og det er derfor begrenset med muligheter for å finansiere prosjektvirksomhet eksempelvis med eksterne aktører.

Det kan også variere i stor grad mellom kommuner hvorvidt og hvordan dette eventuelt kan gjennomføres. I enkelte tilfeller vil også store enkeltsatsninger i kommunene føre til at det går lang tid mellom hver gang det er mulig å finansiere nye initiativ. I tillegg kan kompetanse om å delta i prosjektarbeid være noe begrenset for mange ansatte, med bakgrunn i at dette ikke er deres hovedvirksomhet (Welde et al., 2015). Det sistnevnte har vi ikke grunnlag for å vurdere omfanget av i disse spesifikke prosjektene, men ser samtidig at A-larm tvert imot nettopp har samarbeidet med flere kommuner gjennom deres prosjektvirksomhet i disse likepersontjenestene. Likevel kan dette bidra til bildet for hvorfor det generelt kan være utfordrende for kommunene å gå inn med prosjektfinansiering eller midler til å videreføre prosjektvirksomhet. Det er mulig dette hadde stilt seg annerledes dersom kommunen hadde økonomisk forpliktelser i prosjektene allerede fra oppstart, at forankringen i kommunen da ville være sterkere⁴.

En kommunal representant gir uttrykk for noe frustrasjon over kommunens manglende evne og mulighet til å finansiere slike ordninger, og sier at for å kunne møte innbyggernes komplekse og sammensatte utfordringer er det viktig å tenke nytt. Og at dette både gjelder hvordan de møter mennesker med utfordringer knyttet til rus eller samtidig rus og psykiske lidelser (ROP) og hvordan man legger opp tjenestene. Hen understreker videre at hen skulle ønske det var mer fleksibilitet i det kommunale systemet, for å jobbe videre med nye satsninger som jobber mer recoveryrettet:

Det er noe med tankegangen, det å gripe muligheter, våge å satse litt ikke sant. A-larm har jo bygd hele sin organisasjon på prosjekt-tanken, og jeg ser jo de som har mentor her fra oss via A-larm, det er jo flere av dem som får både et mye større tilbud enn bare mentor – for at det ligger aktiviteter og et sosialt system der, ja ikke et sosialkontor altså (ler) men en mulighet til å knytte kontakter, få nye venner, et nytt nettverk. Og det de også får, de som er i stand eller er klare for det, de får vokse gjennom å ta kurs, bli mentor selv, få representere A-larm – de har så mange sånne muligheter i sitt system! Og det er jo det jeg ønsker vi skal få til her i [prosjektet]. At vi skal bli i stand til å, sammen med de som kommer spørre: Hva gir deg mening? Hvor vil du hen? Så ser vi da, hva finnes da av muligheter her. At vi våger å satse litt, for å gå den veien.

Utfordringer knyttet til prosjekters drift, uforutsigbarhet og midlertidighet er godt kjent blant flere aktører både innen ideell, privat og offentlig sektor – særlig er rusfeltet preget av mye prosjektvirksomhet. Gjennom disse likepersonprosjektene har samarbeidspartene, og særlig da A-larm, fått erfare hvor utfordrende det kan være å være avhengig av prosjektmidler. Avkorting eller avslag knyttet til videre prosjektmidler vil kunne ha store konsekvenser for både tjenestemottakere som er deltakere i prosjektene og likepersonene som følger de opp. I noen prosjekter har vi også nærmere på de positive utfallene ved at jobben som likeperson samtidig kan være et steg inn i arbeidslivet for mange og ha stor innvirkning på deres egen recovery (Sivertsen et al., 2021; Sørly et al., 2021). Altså er det ikke kun oppfølging av deltakerne som forsvinner ved prosjektslutt, men likepersonens arbeidsplass.

⁴ Tilskuddsordningene som har finansiert disse prosjektene har heller ikke hatt krav om slik økonomisk forpliktelse fra kommunene

5.4.1. Finansieringsmuligheter

Det har i prosjektene blitt jobbet inn mot ulike tiltak og finansieringsordninger i både kommune og den statlige delen av Nav med henblikk på å kunne finansiere videre drift av denne likepersonstjenesten. I dette arbeidet er det hovedsakelig arbeidet inn mot to ordninger: Mentormidler i NAV og Støttekontaktordningen i kommune. I skrivende stund har det likevel ikke lyktes å finne en finansieringsløsning. En del av datainnsamlingen knyttet til prosjektet har derfor gått ut på å kartlegge dette arbeidet, samt å se til likende prosjekter i andre regioner, hvor en har eksempler der A-larm har lyktes i å implementere likepersonstjenesten i mer varige driftsformer.

Mentormidler i NAV

Mentor er en tilskuddsordning, under forskrift om arbeidsmarkedstiltak, fra NAV. Ordningen er opprettet med det formål å frikjøpe en kollega eller medstudent, for å gi ekstra støtte i jobb eller utdanning. Ordningen er rettet mot personer som har behov for praktisk bistand, veiledning eller opplæring for å kunne gjennomføre arbeidstrening, utdanning eller varig/ midlertidig lønnstilskudd. Mentorordningen er ment til å gjelde i inntil seks måneder, men kan forlenges i inntil tre år dersom personen har særlig behov eller nedsatt arbeidsevne (NAV, 2022).

Støttekontakt

En støttekontakt er en person som skal fungere som en brobygger til aktivitet og deltakelse. Hensikten med ordningen er å bidra til at flere, barn og voksne, kan oppleve en meningsfylt fritid. Mennesker med behov for hjelp, for eksempel på grunn av somatisk eller psykisk sykdom, skade eller lidelse, rusmiddelproblem, sosiale problemer, eller nedsatt funksjonsevne, kan få en støttekontakt. Alle kommuner har en plikt til å ha en støttekontaktordning (Helsenorge, 2019).

5.5. Eksempel fra Grenland – «en humpete vei»

Ettersom det foreløpig ikke har lyktes samarbeidspartene i prosjektet *Samarbeid om ettervern i Søgne og omegn* med å videreføre likepersonordningen, har vi hentet inn erfaringer fra et annet prosjekt som har lyktes med dette. Vi har intervjuet prosjektkoordinator i Grenland, en saksbehandler og en Nav-leder, for å lære av deres brede erfaringer med implementeringen av tjenesten i mer ordinær drift. Ordningen i Grenland bygger nemlig videre på et prosjekt som ble startet i 2017, hvor ni likeverdige parter i prosjektet gikk sammen i en samhandlingsmodell. Modellen besto av seks Grenlandskommuner (Siljan, Drangedal, Porsgrunn, Skien, Bamble og Kragerø), bruker- og pårørendeorganisasjonen A-larm, sykehuset Telemark og Blå Kors Borgestadklinikken. I løpet av prosjektets første måneder ble også NAV på fylkesnivå koblet på, samt de respektive NAV-kontorene. Prosjektet var finansiert av Helsedirektoratet og i utgangspunktet var det et samarbeidprosjekt der man ønsket å se på bruken av erfaringskompetanse satt i system. Partene hadde som mål å utvikle en modell for likepersonarbeid som kunne benyttes av de ulike aktørene i prosjektet, og var i tråd med ruspolitiske krav og føringer om økt samhandling mellom sektorer og økt bruk av erfaringskompetanse i gjennomføring og utvikling av velferdstjenester. Da prosjektperioden var over i slutten av 2019, gikk ordningen over til å bli en avtale mellom Nav kontorene og A-larm.

Prosjektet var dekket av prosjektmidler fra Helsedirektoratet og krevde derfor ingen direkte økonomisk forpliktelse fra partene i samarbeidet. Rapporten tilknyttet Grenlandsprosjektet viser derimot til at det blant samarbeidspartene er stor enighet om at likepersonstjenesten ansees som

både nyttig og viktig. Tilgjengelighet og erfaringskompetanse i tjenesten fremheves av både deltakere og ansatte som suksesskriterier for tjenesten. Det var derfor ønskelig at tjenesten skulle fortsette også etter prosjektperioden var over. Dette ble starten på det som omtales av intervjudeltakerne som «en humpete vei» til en permanent tjeneste. Mentormidler i Nav ble til slutt redningen. I avsnittene under har vi samlet noen erfaringer som var viktige for etableringen av en permanent tjeneste:

Det ble jobbet mye med implementering i siste prosjektår:

Intervjudeltakerne som var tilknyttet likepersontjenesten i Grenland nevnte alle at det hadde tatt noe tid før en varig avtale mellom Nav og A-larm var på plass. Prosjektkoordinatoren understreker at det ble jobbet aktivt og målrettet mot å finne løsninger i siste prosjektår, og at det har vært avgjørende. I prosjektet hadde partene gjort seg gode erfaringer med likepersonordningen, men fortsatt var det mye usikkerhet knyttet til videre finansiering. I beskrivelsene fra intervjudeltakerne kommer det frem at dette arbeidet ikke var strømlinjet og i begynnelsen var det noe usikkerhet knyttet til om de ville få til et godt samarbeid. Flere ideer ble tatt opp i samarbeidsmøter, som ikke ledet frem. Først ble det blant annet lagt frem et forslag om at hver av partene i prosjektsamarbeidet kunne legge inn noe midler hver, men dette ble raskt avslått fra flere av partene. Prosjektkoordinator beskriver prosessen slik:

Altså hele det siste året jobbet vi veldig aktivt med dette og veldig målrettet hele det siste året, et enormt fokus på det. Jeg anbefaler å jobbe med det så tidlig som mulig. Jeg ville vite tidligst mulig i forhold til å forberede folk. For likemennene er det en jobb og en inntekt og for deltakerne er det en viktig støtteperson da. Så jeg ville ikke at vi skulle komme til desember og så plutselig var det stopp. De prosessene burde i gang så fort som mulig. Det må være en løpende sideprosess.

Prosjektkoordinatoren får støtte fra Nav-leder når hun anbefaler at arbeidet med videreføring bør starte tidlig og diskuteres på samarbeidsmøter. Prosjektmidler er midlertidig og det var viktig for A-larm å fortsette arbeidet de hadde startet.

Det tok tid før A-larm kom i posisjon, og de opplevde at det ikke var tillit fra alle partene. Ifølge intervjudeltakerne var dette trolig grunnet noe uenighet og utskiftninger av personell internt i organisasjonen.

Det handlet om å bygge opp tillit fra kommunene og Nav. Ifølge koordinator og Nav-lederen vi var i kontakt med var det essensielt for organisasjonen å bygge opp en tillit hos Nav. Selv om kommunene og Nav-kontorene i samarbeidet hadde gjort seg gode erfaringer med likepersonoppfølgingen, måtte de vite at A-larm klarte å levere en god tjeneste over tid. I denne kontakten trekkes koordinatoren frem som en viktig bidragsyter og nøkkelperson i kommunikasjonen mellom partene. Det var viktig for A-larm å vise til hvilken betydning en likeperson kan ha for en deltaker, og hvilken effekt det kan ha for den videre rehabilitering for mennesker i målgruppen. Skriftliggjøring av disse erfaringene og jevnlig samarbeidsmøter ble et viktig moment i dette arbeidet. Først ble det satt opp en rekke møter med NAV kontorene for å presentere likepersontjenesten. Koordinator reiste da rundt til de ulike samarbeidspartnerne og satte opp møter og presenterte resultatene. På denne måte fikk de ansatte kjennskap til prosjektet og fikk en fast kontaktperson å forholde seg til.

I rapporteringskravene til kommune/Nav gjelder det å finne en balanse mellom hva som er tilstrekkelig informasjon for Nav samtidig som A-larms forhold til deltakerne og tillit dem imellom ikke skal gå på bekostning av dette. Denne problemstilling har vært gjenstand for diskusjon og utvikling i flere av A-larms likepersonprosjekter (Mydland & Kvanneid, 2019; Jentoft et al., 2021). Løsningen partene har endt på er at den månedlige rapporteringen inneholder de store trekkene i oppfølgingen av deltakeren (eksempelvis om likeperson og deltaker har jevnlig kontakt eller hvor de er med tanke på måloppnåelse), mens detaljer og det som fremkommer i samtale mellom dem utelates fra rapportering. Samtidig er det verdt å nevne at deltakerne ved oppstart tjenesten oppretter en kontrakt med A-larm hvor det tydelig fremkommer hvem deltakeren ønsker at organisasjonen/likeperson kan utveksle informasjon med (eksempelvis pårørende og bekjente eller rusoppfølger fra kommunen).

Nav kontorene hadde noen kriterier for hvem som kunne få likeperson, så endringene i overgangen fra prosjekt til varig samarbeid lå hovedsakelig i at deltakerne ikke lengre kunne plukkes ut like tilfeldig som tidligere. For eksempel ønsker Nav at det hovedsakelig skulle være noe yngre mennesker som skulle få likeperson og at det kunne jobbes for at de skulle komme i arbeid. Det aller fleste som fikk likeperson gikk på AAP. Personer med uførestønad ble ikke automatisk utelukket, men det ble vanskeligere å få delta. Dette er gjerne folk som er inne i rusbehandling og hatt uførestønad over en periode, men har fremtidige mål om arbeid eller skole.

Det ble jobbet inn mot kommunen parallelt. I Grenland har de også benyttet støttekontaktordningen ved ett tilfelle. I dette tilfellet hadde Nav sagt nei med bakgrunn i at personen fikk uførestønad. Likevel er erfaringene fra prosjektkoordinator at det er mye vanskeligere å få kommunen til å finansiere en likeperson gjennom støttekontaktordningen, enn å få Nav til å finansiere en likeperson gjennom mentorordningen. At kommunene ikke hadde mye økonomiske midler til rådighet, var nok også vesentlig for dette.

Begge ordningene krever at Nav kontorene og kommunen ønsker å samarbeide med organisasjonen og ser nytteverdien av det de holder på med. En hjelpende faktor i denne prosessen kan ha vært at prosjektleder for Grenlandsprosjektet parallelt også jobbet i kommunen, og på den måten var både kjent med deres system og at de hadde fått tillit til A-larm gjennom denne rollen.

Det at tjenesten er organisert av A-larm og at det er Nav som benytter Mentormidler i statlig del av Nav for å finansiere. Intervjudeltakerne er enige at denne tjenesten ikke kunne være drevet av kommune eller Nav, da tjenesten ikke ville kunne beholdt sin fleksibilitet eller tilgjengelighet i deres systemer – eller oppnådd samme tillit fra deltakerne. Og det blir en mer helhetlig tjeneste, for likepersonen er tilgjengelig også i helger og på kvelder. Oppfølger fra Nav sier at likepersonen blir hovedpersonen til deltaker, den de snakker mest med. Så blir rusoppfølger mer som en støtteperson som skriver henvisninger og tar seg av det administrative.

Faste møtepunkt med både kommune og Nav er en del av likepersonens arbeidsoppgaver. Begge parter opplever en gjensidig tillit. Og koordinator føler hen blir lyttet til i vurdering og koblinger med nye deltaker–likeperson-par:

Jeg opplever absolutt av de lytter, og jeg syns de strekker seg langt. I de aller fleste tilfeller har jeg ikke opplevd noe problem med det å få videreført oppfølgingen. Vi har flere tilfeller hvor de mentormidlene har strukket seg til et år. Eller halvannen.

Så lenge likepersonen lønnes med mentormidler, **så krever det rapportering til NAV hver tredje måned**. De tilsagnene skal fornyes hver tredje måned og da skriver koordinator rapporter til NAV og arrangerer evalueringsmøter (Også i tidligere prosjekter har vi sett av krav til dokumentasjon er høyere i det offentlige og A-larm har måtte gjøre justeringer underveis).

Per siste kvartal 2021: **Koordinator har faste kontaktpersoner ved hvert av Nav-kontorene**. Fire kommuner som nå har deltakere, der det holdes jevnlig samarbeidsmøter. I tillegg til å ha kontakt med noen enkeltpersoner oppfølger de da. Skien, Porsgrunn, Bamble og Kragerø.

Koordinatorrollen er sentral – kreves det en ildsjel? Det krever mye jobb og «stå-på-vilje» i starten for å få det på plass, men er ikke så personavhengig når samarbeidet har satt seg:

Koordinator: «Jeg har jo en egenerfaring i bunnen og i starten var jeg med som likemann. Mange sier at det har vært viktig for å få den tilliten til A-larm og at det faktisk er en tjeneste som er kvalitetssikret. At vi gjør det vi sier at vi skal. Den jobben jeg har gjort i forhold til relasjonsbygging har vært viktig. Spesielt inn mot tjenestene. Vi er jo avhengig av å ha de med. Deltakerne er jo neste utelukkende positive, og i forhold til hva dette har betydd. Så det har vært enkelt. Men å få med tjenesten til å tro på dette og få de til å forstå at erfaringskompetanse og hvor viktig det kan være. Det har vært den viktigste biten av det. (...) I tillegg til den egenerfaringen, har jeg jobbet i kommunen. Og den biten tror jeg de har satt pris på, det at jeg kan se det fra begge sider.»

Fra innspill om en deltaker til opprettelse av en likepersontjeneste

På spørsmål knyttet til det praktiske og formelle ved opprettelse av en likepersontjeneste til en deltakerne forteller koordinator fra A-larm at det starter med en dialog med det aktuelle Nav-kontoret, da det er viktig at veileder i Nav syns dette er en god ide. I intervjuene kommer det frem at partene har tiltro til de vurderinger de andre kommer med og er lydhøre for hverandres innspill. Etter samtale mellom Nav og koordinator starter prosessen med at det sendes inn en søknad og innhentes skriftlig samtykke fra deltaker. Ved positiv tilbakemelding fra Nav sender koordinatoren søknaden elektronisk, gjennomsnittlig tar det en om lag en uke før svaret foreligger. I de aller fleste tilfeller går søknaden gjennom og oppfølging kan starte.

Mentormidlene fra Nav dekker lønn til likepersonene og koster om lag 5–6000 kr i måneden. Disse midlene dekker derimot ikke lønn til koordinator eller kurs og oppfølging av likepersonene. A-larm har forsøkt å få dette dekket under mentorordningen, foreløpig uten hell. I praksis vil det si at det er A-larm som må dekke disse utgiftene selv.

Kapasitet og antall deltaker

I likepersonprosjektene i regi av A-larm har det gjennomsnittlig vært et tak på 10 deltakere per prosjekt, noe som har ført til at mange aktuelle deltakere har måtte vente på tur eller ikke fått oppfølging fra en likeperson. I intervjuene med representantene fra Grenland var vi derfor interessert hvilke begrensninger de hadde satt, og talen var klar – det var ikke satt noen begrensninger, men hver deltaker ble vurdert individuelt og antall deltakere kunne variere. Slik koordinator her forteller:

Vi har ikke noe fast antall plasser, men vi ligger jevnt på 10–15 deltakere. Jeg har spurt Nav-kontorene om det er noe tak på antall plasser, men det har de ikke. Skien har hatt flest hele tiden, og de har hatt 8–9 i slengen. Det er et veldig levde løp, noen avsluttes og noen startes

opp. De har ikke sagt nei til antall. Det er jo ikke så mange, i det store og det hele, men det betyr veldig mye for de som er med.

Verken Nav-leder og saksbehandler er ikke kjent med noen problemer med anbud knyttet til ordningen, da det er snakk om relativt små summer. De understreker begge at det viktige er at det tas individuelle vurderinger på hvem som skal motta ordningen og at det gjøres vurdering underveis i oppfølgingen. Tjenesten opprettes for tre måneder om gangen og vurderes fortløpende i dialog mellom deltaker, A-larm, Nav og eventuell andre kommunale oppfølgere.

Kommunale forhold

Underveis i intervjuene kommer det frem at dialogen mellom koordinator og Nav-kontorene fungerer godt og at det var mulig å skape et tillitsforhold mellom partene gjennom blant annet jevnlig kommunikasjon og rapportering. Likevel har dette vist seg vanskelig i andre kommuner. Vi spurte intervjudeltakerne om de opplevde at kommunestørrelse hadde noe å si, koordinator fra A-larm svarer:

Ja absolutt. Bamble og Kragerø, som er de minste kommunene, der er det liksom enda enklere da. Alle kjenner alle på en måte. I forhold til Skien som er litt større. Jeg tenker om det er blitt en stor kommune og jeg hadde hatt et Nav-kontor å forholde meg til, det hadde blitt annerledes. (...) Det er ulikt organisert overalt. De vi har jobbet med er de som jobber med unge i disse Nav-kontorene, vi har eldre enn 30, men hovedmålgruppe har vært de opp til 30 år. De som jobber som leder for Nav-ung er de som er påkoblet, mens i de mindre kommunene og mindre Nav kontor så er det leder for Nav.

Saksbehandler og Nav-leder opplever gode kommunikasjonskanaler internt i Nav, og gir uttrykk for at det er lettere å få til nye initiativ når man har god kjennskap til hverandre, samtidig som det er lettere å følge opp eventuelle deltakere dersom man har direktenummer til aktuelle i kommune og Nav. Utover dette hadde de kun erfaringer med å arbeide i en mellomstor kommune.

Avsluttende kommentarer

Gjennomgangen i avsnitt 5.5 viser at implementeringsarbeidet i Grenland fra en prosjektorganisering til et mer varig tiltak i kommunens tjenestekatalog har vært en krevende og langvarig prosess. En prosess som har krevd god kunnskap om tjenestene, tjenesteleverandørene og det lovverket de opererer under. Overført til implementering av andre liknende prosjekt til mer varig drift bør altså videreføringen av det organisatoriske ligge hos A-larm. Dette blant annet for å beholde fleksibiliteten i likepersontjenesten, mens NAV gjennom mentormidlene står for finansieringen. Finansiering gjennom NAV krever en økt grad av formalisering og rapportering av det arbeidet som blir gjort. Det kommer en ikke utenom da dette er formelle krav ved mentorordningen. Koordinatorrollen er omdreiningspunktet i tjenesten. Vedkommende skal ha en kontaktperson ved alle NAV kontor i kommunen og møter mellom kommune og NAV er en sentral oppgave for en likeperson å følge opp. Samarbeidet i Grenland har vist at det er mulig, de har gått foran og vist vei. Med deres erfaringer inn i et utviklingsarbeid trenger ikke andres vei bli like humpete.

6. Oppsummering og anbefalinger

I denne rapporten om erfaringer fra A-larms likepersontjeneste har vi sett at et kjerneinnhold i erfaringskompetansen fra likepersonene hentes fra deres egen gjennomgatte behandling og recovery-prosesser. Denne erfaringsbaserte kompetansen videreutvikles i møte med deltakere i likepersontjenesten, samt gjennom opplæring/kurs for likepersoner, løpende veiledning, og felles refleksjon i et større likepersonkollegium.

Offentlige samarbeidspartnere, typisk fra kommunale tjenester og Nav, ser stor nytteverdi av likepersontjenesten og gir generelt svært gode tilbakemeldinger på likepersontjenesten. En viktig del av tjenesten er at likepersonene også får arbeidspraksis og erfaring med å stå i lønnet arbeid som del av jobben de gjør i stillingen som likeperson. Dermed oppnås en vinn-vinn-situasjon for både deltakere og likepersoner. Ved hjelp av effektiv og koordinert oppfølging fra koordinatorene, bygger likepersonene opp en «menneskelig» kontakt til deltakerne, på måter som også bidrar til likepersonenes egne løpende recovery-prosesser.

Tjenestens fleksibilitet har stor nytteverdi, og hjelper til å nå tjenestebrukere som «faller mellom stolene» av andre tilbud. En likeperson kan følge opp på andre måter enn offentlige tjenestetilbud, samtidig som man jobber på komplementære måter, og som et supplement til offentlige tjenester til målgruppen. Den raske responstiden og muligheten til å kunne drive oppfølgingsarbeid utenom offentlige tjenesters ordinære kontortid fremheves som særlig viktig.

Tilfredsheten fra offentlige samarbeidspartnere uttrykkes også gjennom deres ønske om større kapasitet i form av flere plasser til flere deltakere i tjenesten. Gjennom likepersontjenesten kan offentlige tjenester selv få hjelp til å komme i posisjon tjenestebrukere som fra før har en vanskelig relasjon og lav tillit til offentlige tjenester. Erfaringskompetansen gir her andre åpninger og tilnærminger, og kan også avlaste offentlige tjenester. Men deltakere må være motivert til å bli fulgt opp av en likeperson.

Likepersontjenesten kan for noen deltakere være en mindre «formell» og mindre «farlige» tjeneste å motta, enn det de opplever andre, offentlige tjenester å være. Slik er også samarbeidet mellom likepersontjenesten og tjenester i offentlig sektor nyttig. Selv om det kan bety litt merarbeid for samarbeidspartnere i starten, så kan en også trekke seg mer tilbake og avlastes underveis.

Nettopp forskjellen i kompetanse og oppfølgingsform er ifølge offentlige samarbeidspartnere en ressurs, så lenge likepersontjenesten kan fungere på komplementære måter til offentlig tjenestetilbud. Men det er viktig med en klar struktur for samarbeid, og at det er et tydelig koordineringspunkt for tjenesten, én tydelig vei inn for samarbeidende aktører, samt at samarbeidet løpende evalueres med tanke på hva som kan justeres eller forbedres.

Dette prosjektet tok nokså raskt en dreining mot et overordnet formål om å få til en videreføring av tjenesten. I dette lå også en erkjennelse av at en skulle hatt et tydeligere samarbeid med kommune/Nav fra starten av. På tvers av flere liknende prosjekter var det en erfaring at mer varige driftsformer ofte er en utfordring og kan være vanskelig å få til. Derfor ønsket prosjektet å ta tak i, og tematisere dette, når man så at temaet om videreføring kom opp også her.

Prosjektet ble i ganske stor grad påvirket av en samling tilleggsutfordringer – herunder kommunesammenslåing, Covid-19 pandemi og manglende styringsgruppe – sistnevntes årsak var trolig mye pga. nedprioritering i fokus fra kommunal ledelse i forbindelse med overgang til ny

storkommune. Disse forhold har nok også påvirket prosjektet som markante tilleggsutfordringer da slike prosjekter som legger opp til stor grad av samskaping og aksjonsforskningsbasert utvikling også fordrer en ganske stor grad av åpenhet og aktiv deltakelse fra alle samarbeidspartnere helt fra prosjektstart. I slike prosjekter skal man utvikle noe nytt sammen, ikke implementere noe kjent, og tydelighet og formalisering av samarbeid fra start blir dermed spesielt viktig.

En viktig erfaring fra prosjektet er at bruk av likepersontjeneste, og samarbeid mellom kommunale og ideelle tjenestetilbud, må forankres på et høyt ledernivå i kommunale tjenester. At kommuneledelsen er godt koblet på, at det gjøres en tydelig definisjon av ansvarsområder og rollefordeling, samt god kjennskap til hverandres arbeid og ståsted, er også forutsetninger for at et godt samarbeid mellom slike offentlig og ideelle tjenestetilbud skal fungere.

Likeledes er det viktig med en tydelig intern kommunikasjon og informasjonsutveksling innen offentlige tjenester om likepersontjenesten. Herunder en tydelig kommunikasjon om hva likepersontjenesten er, for hvem den er egnet og hvordan man går frem for å benytte tjenesten, viktig å få klart frem hos samarbeidspartnere i offentlig sektor.

Det store spørsmålet for prosjektet har likevel vært: Offentlige samarbeidspartnere ønsker likepersontjenesten skal fortsette – men hvordan skal den finansieres? Flere samarbeidspartnere har også uttrykt frustrasjon over at ikke kommuner i større grad kan gå direkte inn og finansiere en slik likepersontjeneste. I prosjektet har man også undersøkt om Mentormidler i Nav og Støttekontaktmidler være en vei til å finansiere deler av likepersonoppfølgingen?

Et avsluttende innspill til forrige kapittels drøfting av finansiering og implementeringsmodeller kan være at høy organisatorisk endringsvilje bidrar til at ansatte tar mere initiativ, viser større pågangsmot og samarbeidsvilje, noe som bidrar til mer effektiv implementering (Weiner, 2009). Forskning tyder på at implementeringstiden i stor grad vil avhenge av kompleksiteten i det som skal implementeres, i hvor stor skala endringen skal innføres, og hvilke ressurser/ kompetanse som settes inn for å implementere en ny praksis. Flere forskere anbefaler at det opprettes egne implementeringsteam, noe som har vist seg å redusere implementeringstiden og sikre en kvalitetsmessig gjennomføring (Bumbarger & Campbell, 2012; Metz & Bartley, 2012).

Med tanke på disse prosjektenes størrelse vil det ikke være mulig å nedsette egne team som jobber med dette, uten at dette ville påvirket aktivitetsgraden i prosjektet. Likevel kan vi med bakgrunn i dette og funnene i denne rapporten ha grunnlag for å si at det må så tidlig som mulig i prosjektperioden jobbes målrettet mot implementering av tjenesten. I dette tilfelle vil det i stor grad være opp til A-larm å jobbe videre med implementeringsarbeidet parallelt med likepersontilbudet, samtidig er man avhengige av at de offentlige aktørene selv er på ballen og forankrer ønsket om en likemannstjeneste i egen organisasjon, ledelse og ansatte. Dette krever en målrettet innsats og fordrer også en åpenhet og stor grad av samarbeidsvilje fra offentlige aktører. Som vi har sett er ikke dette alltid tilstrekkelig for å nå frem. Rigiditet i systemet og begrensede økonomi og muligheter for innovasjon i det kommunale systemet synes å være en logisk forklaring. En annen er manglende erfaringer om hvordan dette rent praktisk kan gjøres. I det tilfelle er erfaringene fra Grenslandssamarbeidet sentrale.

Gjennomgangen i avsnitt 5.5 viser at implementeringsarbeidet krever god kunnskap om tjenestene, tjenesteleverandørene og det lovverket de opererer under. En slik prosess bør derfor involvere ledere/ansatte fra kommune og NAV stat som har en bred kompetanse fra tjenestesektoren. Betydningen av å ha de «riktige» folka på laget må ikke underkommuniseres. Implementering av en tjeneste kreves også omstilling fra de offentlige ansatte, og endringsvilje i

en travel hverdag. I tilgrensede prosjekter har vi sett at lederne i kommune/Nav må være villig til å satse litt på en slik tjeneste og se på litt nye former for oppfølging for å kunne inkorporere og utvikle tjenestefeltet.

Prosjektkoordinatoren er en sentral aktør i samarbeidsmodellen tilknyttet likepersonprosjektene, og dermed i en særskilt posisjon både med tanke på være et bindeledd mellom likepersontjenesten og inn i tjenestene. Slik som vi har sett i Grenland kan legges mye ansvaret på koordinator og deres innsats inn mot tjenestene. Her er det koordinatoren i samarbeidet som har fått tjenesten «på bena» og som har vært en viktig kilde til både informasjonsflyt og tillit mellom aktørene, her A-larm og Nav kontorene i de aktuelle kommunene. Dette arbeider har tatt tid og mye tyder på at implementeringsarbeidet bør starte tidlig.

Noe av utfordringen, i dette prosjektet, har slik vi ser det ligget i å opprettholde entusiasmen og troen på å lykkes. Etter flere forsøk inn mot kommune og NAV, uten å nå frem til rette mottakere, med ønske og posisjon til å lykkes, minskes entusiasmen hos flere. For ansatte i kommunen har det imidlertid vært en særlig utfordrende tid blant annet grunnet kommunesammenslåing og koronapandemien. Også for ansatte i A-larm, har tiden vært preget av omstilling, lite forutsigbarhet og endrede behov hos deres deltakere. Disse faktorene har bidratt til at det har vært utfordrende å jobbe aktivt og målrettet mot implementering og å beholde entusiasmen. Noe som har bidratt til håp blant prosjektpartene har vært erfaringer fra Grenlandsprosjektet, og disse erfaringene er tatt med inn i prosjektmøter og plan for det videre implementeringsarbeidet.

7. Referanser

Arnesen, S, M, K. & Sivertsen, K. (2021). *Ungdomsprosjektet i Kristiansand: Utvikling av en ungdomstjeneste med utgangspunkt i bruker- og pårørendeorganisasjonen A-larm*. Kristiansand: FoU-rapport 18-2021, NORCE Samfunn. <https://hdl.handle.net/11250/2774493>

Eimhjellen, I., & Loga, J. M. (2017). *Nye samarbeidsrelasjoner mellom kommuner og frivillige aktører: Samskaping i nye samarbeidsforhold?* Rapport fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <http://hdl.handle.net/11250/2474317>

Guribye, E., & Mydland, T. S. (2019). *Portalen: Samskaping i rusomsorgen*. Kristiansand: Rapport NORCE Samfunn 18-2019. <http://hdl.handle.net/11250/2622200>

Heim, S. (2010). «Brukermedvirkning på Hamarsk». *Evaluering av et prosjekt om brukermedvirkning i psykisk helsearbeid*. Masteroppgave i velferdsforvaltning. Høgskolen i Lillehammer, Avdeling for Helse- og Sosialfag.

Heimburg, D. V., & Hofstad, H. (2019). *Samskaping som samarbeids- og styringsform for kommunenes folkehelsearbeid: Hva vet vi? Hva er utfordrende? Og hvor går vi videre?* (NIBR-rapport 2019:11).

Helsenorge. (2019) *Støttekontakt*. Hjelpetilbud i kommunene. <https://www.helsenorge.no/hjelpetilbud-i-kommunene/stottekontakt/>

Jentoft, N., Sivertsen, K., & Mydland, T.S. (2021). *En som alltid vil lete etter meg (ref. deltaker). Likemannstjeneste i Stavanger, Sola og Sandnes*. Kristiansand: FoU-rapport 26-2021 NORCE Samfunn. <https://hdl.handle.net/11250/2980870>

Jentoft, N., Sivertsen, K., & Mydland, T.S. (2022). *KUBEN – Mulighetshuset: Et samarbeid for muligheter, mestring og recovery i rusfeltet*. Kristiansand: FoU-rapport 3-2022 NORCE Helse og Samfunn. <https://hdl.handle.net/11250/2992653>

Mydland, T.S., & Kvanneid, A.J. (2019). *Likemannstjeneste i Stavanger. Samarbeid om oppfølging etter institusjonsbehandling for rusavhengighet*. FoU-rapport 3-2019. NORCE Samfunn. <http://hdl.handle.net/11250/2621188>

Nav. (2022). *Mentor. Tiltak*. <https://www.nav.no/mentor>

Nordaunet, O. M., K. T. Sælør, N. Eilerskv, J. O. Hansen. (2022). Erfaringskonsulenters beskrivelse av relasjonell recovery. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*. Side 142–155. Vol.19, Utg.2–3.

Olsen, B. C. R. O & Grefberg, M. O. (2001). *Å være i samme båt ... Likemannsarbeid i funksjonshemmedes organisasjoner*. Hefte. Utgitt av Sosial- og helsedepartementet 2001.

Sivertsen, K., Sørly, R. & Mydland, T. S. (2021). *Likepersontjenester i Oslo*. FoU-Rapport 28-2021, NORCE Samfunn. <https://hdl.handle.net/11250/2985695>

Sivertsen, K., Jentoft, N. & Mydland, T.S. (2022). «Du lurer ikke en luring» (ref. likeperson): Likepersontjeneste i Bergen for mennesker med utfordringer knyttet til rus. FoU-rapport 32-2022, NORCE Helse og samfunn. <https://hdl.handle.net/11250/3023371>

Sjåfjell, T. L., & Myhra, A. B. (2015). Selvhjelp og likemannsarbeid – mulige verktøy for å oppnå mestring og empowerment?. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 12(2), 140–148.

Sørly, R., Sivertsen, K., & Mydland, T.S. (2021). An exploration of recovery competence among Norwegian peer workers in substance abuse services. *Social Work in Mental Health*, 1–16.

Torfin, J., Sørensen, E., & Røiseland, A. (2019). Transforming the public sector into an arena for co-creation: Barriers, drivers, benefits, and ways forward. *Administration & Society*, 51(5), 795–825.

Welde, M., Aksdal, J., & Grindvoll, I. L. T. (2015). Kommunale investeringsprosjekter. Prosjektmodeller og krav til beslutningsunderlag. *Concept-rapport*: nr. 45. Ex ante akademisk forlag.